

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE
DOHODA O VINĚ A TRESTU

Plzeň 2020

Zuzana Mágrová

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra trestního práva

Studijní program Právo a právní věda

Studijní obor Právo

DIPLOMOVÁ PRÁCE

DOHODA O VINĚ A TRESTU

Zpracovala: Zuzana Mágrová

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Jan Kocina, Ph.D.

Plzeň 2020

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Zuzana MÁGROVÁ
Osobní číslo:	R15M0186P
Studijní program:	M6805 Právo a právní věda
Studijní obor:	Právo
Téma práce:	Dohoda o vině a trestu
Zadávací katedra:	Katedra trestního práva

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Odklony v trestním řízení
3. Historický exkurz
4. Česká právní úprava dohody o vině a trestu
5. Komparace se zahraniční právní úpravou
6. Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

- JELÍNEK, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, 864 s. ISBN 978-80-7502-278-3.
- TIBITANZLOVÁ, A. Odklony v trestním řízení. Vydání první. Praha: Leges, 2018. 355 stran. Teoretik. ISBN 978-80-7502-319-3.
- ŠČERBA, F. Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice. Vyd. 1. Praha: Leges, 2012, 128 s. Praktik. ISBN 978-80-87576-30-4
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním
- ŠÁMAL, P. a kol.: Trestní řád. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4700 s. ISBN 978-80-7400-465-0.

Vedoucí diplomové práce: **Doc. JUDr. Jan Kocina, Ph.D.**
Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce: **6. února 2019**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2020**

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.
vedoucí katedry

V Plzni dne 15. července 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci s názvem „*Dohoda o vině a trestu*“ zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň, duben 2020

Zuzana Mágrová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla vyjádřit velké poděkování doc. JUDr. Janu Kocinovi, Ph.D., vedoucímu své diplomové práce, za jeho cenné rady a připomínky, jejichž se mi dostalo při zpracovávání diplomové práce, a které mi byly velkým přínosem.

Dále bych chtěla poděkovat JUDr. Petru Škvainovi, Ph.D. za vědomosti předané při jím vedených praktických seminářích z trestního práva.

Obsah

ÚVOD	1
1 ODKLONY V TRESTNÍM ŘÍZENÍ	3
1.1 Zavedení odklonů do českého právního řádu	3
1.2 Pojem.....	4
1.3 Znaký odklonů.....	5
1.4 Popis jednotlivých odklonů	8
1.4.1 Podmíněné zastavení trestního stíhání	8
1.4.2 Narovnání	11
1.4.3 Odklony ve zkráceném přípravném řízení	13
1.4.4 Odstoupení od trestního stíhání mladistvého	13
1.4.5 Trestní příkaz.....	14
2 ZAVEDENÍ DOHODY O VINĚ A TRESTU DO ČESKÉHO PRÁVNÍHO ŘÁDU	16
3 DOHODA O VINĚ A TRESTU V ČESKÉM PRÁVNÍM ŘÁDU	20
3.1 Obecná ustanovení	20
3.2 Nesoulad se základními zásadami trestního řízení	22
3.3 Výhody a nevýhody.....	23
3.4 Stádia dohodovacího řízení	28
3.4.1 Sjednání dohody o vině a trestu	28
3.4.2 Řízení o schválení dohody o vině a trestu	32
3.4.2.1 <i>Předběžné projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu.....</i>	<i>34</i>
3.4.2.2 <i>Neveřejné zasedání za účelem odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu</i>	<i>35</i>
3.4.2.3 <i>Veřejné zasedání za účelem projednání předložené dohody o vině a trestu.....</i>	<i>37</i>
3.4.3 Opravné prostředky	39

4	POŠKOZENÝ A DOHODA O VINĚ A TRESTU	41
4.1	Sjednání dohody o vině a trestu	41
4.2	Řízení o schválení dohody o vině a trestu	43
5	DOHODA O VINĚ A TRESTU VE VYBRANÝCH ZAHRANIČNÍCH ÚPRAVÁCH.....	45
5.1	Slovensko	45
5.2	USA	48
5.3	Německo.....	51
6	DOHODA O VINĚ A TRESTU V PRAXI A MOŽNÉ LEGISLATIVNÍ ZMĚNY	53
6.1	Proč není dohoda o vině a trestu příliš využívána.....	54
6.2	Připravované legislativní změny	57
6.3	Rekodifikace trestního práva procesního	59
	ZÁVĚR.....	61
	RESUMÉ.....	63
	ZDROJE.....	64
	Knižní publikace.....	64
	Odborné články.....	64
	Právní předpisy a důvodové zprávy.....	66
	Judikatura.....	67
	Ostatní.....	67
	SEZNAM PŘÍLOH	69
	PŘÍLOHA Č. 1	70

Úvod

Předkládaná diplomová práce na téma „*Dohoda o vině a trestu*“ se zabývá jedním z alternativních způsobů vyřízení trestní věci, jež byl do českého právního řádu zaveden novelou zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TR“ či „trestní řád“), a to s účinností od 1. 9. 2012. Institut, jež je zpravidla řazen mezi odklony v trestním řízení, má své kořeny v angloamerickém právním systému, přičemž právě v těchto zemích je nejhojněji využíván, zejména pak ve Spojených státech.

Pro český právní řád představuje dohoda o vině a trestu cizorodý prvek, který se zákonodárce snažil přizpůsobit kontinentálnímu právnímu systému a v modifikované podobě jej přijal do českého právního řádu. Inspirací mu byla především právní úprava Slovenské republiky, která institut využívala již od roku 2006 a mohla tedy nabídnout i své praktické zkušenosti s institutem. I přes tuto výhodu byl zákonodárce při tvorbě právní úpravy dohodovacího řízení značně opatrný a zakotvil určitá omezení, která jsou však dodnes předmětem kritiky ze strany odborné veřejnosti.

Dohoda o vině a trestu je součástí českého právního řádu více než sedm let, přičemž po celou dobu se institut nedočkal žádných změn a otázkou zůstává, zda institut naplnil zákonodárcem očekávaný efekt, a zda bylo zakotvení dohodovacího řízení do trestního práva procesního správným krokem.

Diplomová práce je členěna do šesti kapitol. První kapitola se věnuje odklonům v trestním řízení, které mají především napomoci jednak k urychlení a zefektivnění trestního řízení a jednak ke snížení přeplněnosti věznic. Na tomto místě je důležité zdůraznit, že mezi odbornou veřejností panují neshody, zda je dohoda o vině a trestu odklonem, či nikoliv. Této problematice se také věnuji a nabízím svoji stručnou úvahu. Cílem této kapitoly je seznámit čtenáře s dalšími čtyřmi způsoby alternativního vyřízení trestní věci, což vnímám jako nezbytné, jak pro kontext této diplomové práce, tak pro utvoření vlastního názoru, zda je vhodné dohodu o vině a trestu řadit mezi odklony, či nikoliv.

Další kapitola se zabývá okolnostmi zavedení institutu do českého právního řádu. Zákon č. 193/2012 Sb., kterým byl novelizován trestní řád, a který zakotvil dohodu o vině a trestu do právního řádu, byl v pořadí až třetí legislativní iniciativou,

přičemž zákonodárci se snažili prosadit tento institut již od roku 2005. Mezi odbornou veřejností vyvolal tento krok četné diskuze o správnosti zavedení dohodovacího řízení do českého právního řádu. Řada právníků přijetí tohoto institutu vítalo, ale naproti tomu řada právníků měla silné argumenty proti.

Třetí a současně nejrozsáhlejší kapitola představuje dohodu o vině a trestu v její současné podobě, její právní úpravu v trestním řádu a současně také uvádí výhody a nevýhody, které jsou s institutem spojeny.

Další kapitola je věnována poškozenému a jeho postavení v trestním řízení, přičemž je důležité zdůraznit, že jeho práva nejsou sjednáním dohody o vině a trestu nikterak oslabena, spíše naopak. Přínosem pro poškozeného je zejména minimalizace rizika sekundární viktimizace a zákonné ustanovení ukládající státnímu zástupci povinnost dbát na zájmy poškozeného, což se projevuje v řadě případů.

Pátá kapitola nabízí přehled tří zahraničních úprav dohody o vině a trestu, a sice právní úpravu Slovenské republiky, která je naší úpravě nejbližší, dále je v kapitole popsáno dohodovací řízení ve Spojených státech, pro které dohoda o vině a trestu představuje výrazně využívaný institut a v poslední řadě kapitola pojednává o právní úpravě Německa, kde institut prošel zajímavým vývojem.

V šesté a zároveň poslední kapitole se zabývám jednak využitelností dohodovacího řízení v České republice, která je v současné době velmi nízká, což dokazují statistické údaje Ministerstva spravedlnosti za posledních sedm let, a jednak připravovanými legislativními změnami, které by mohly značně pomoci zvýšit počty sjednaných dohod o vině a trestu.

Diplomová práce vychází z právního stavu k 1. 4. 2020.

1 Odklony v trestním řízení

1.1 Zavedení odklonů do českého právního řádu

Během 20. století vznikaly nové okolnosti, které měly vliv na kvalitu a rychlost trestního řízení. Šlo například o narůstající počet trestných činů a nových skutkových podstat trestných činů a s tím související přetížení orgánů činných v trestním řízení, dále rozšíření práv obviněného na svoji obhajobu a vyčerpanost kapacit věznic. Převážná většina evropských států si od 70. let 20. století žádala reformu trestní justice, a to v podobě vytvoření nových prostředků pro zrychlení trestního řízení a snížení vysokých nákladů vězeňského systému, na nichž se musela veřejnost podílet.¹

Dalším důvodem pro zavedení alternativních druhů řízení byla resocializace odsouzených. V 90. letech 20. století se postupně začalo přemýšlet nad tím, zda nepodmíněný trest odnětí svobody opravdu efektivně snižuje kriminalitu, či to má spíše opačný efekt. Neboť jak ve své publikaci zmiňuje autorka Tibitanzlová „*Odsouzený a jeho sociální vazby jsou zpřetrhány, tento je zcela vytržen ze svého přirozeného sociálního prostředí a pobývá ve výrazně kriminogenním prostředí*“ a dodává, že na odsouzeného působí trest spíše škodlivě, než výchovně či preventivně, jak by měl a odsouzený se při výkonu trestu spíše kriminálně nakazí.²

Zůbek k této problematice uvádí následující: „*Poznání, že léčba kriminality trestem odnětí svobody je drahá a málo efektivní, bylo přínosné pro hledání alternativ k tomuto „dominantnímu“ trestu*“³, tedy k trestu nepodmíněného odnětí svobody.

Odklon naproti tomu působí na pachatele více preventivně. Prvopachatele zpravidla odstraší jen přímý kontakt s orgány činnými v trestním řízení, zkušenost s přípravným, příp. zkráceným přípravným řízením a hrozba omezení jeho svobody. Funkci odstrašení může plnit i zkušební doba, jež soud obviněnému stanoví.

¹ ZŮBEK, J. *Odklony v trestním řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-245-2, s. 16, 22.

² TIBITANZLOVÁ, A. *Odklony v trestním řízení*. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-319-3, s. 18.

³ ZŮBEK, J., op. cit. sub 1, s. 22.

Odklon zahrnuje i funkci nápravnou, a to uložením omezujících opatření, nahrazením škody poškozenému či například složením finanční částky na účet soudu určenou na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti.⁴

1.2 Pojem

Odklon (angl. diversion) můžeme formulovat jako alternativu standardního trestního řízení s absencí hlavního líčení. Jednotnou definici pojmu odklon v trestním řízení však v našem právním řádu nenalezneme a nenabízí ji ani judikatura či odborné publikace. Formulace zmíněného pojmu v odborných textech nebude tedy představovat obecně platnou a přijímanou definici, nýbrž půjde pouze o subjektivní náhled jednotlivého autora na danou problematiku.⁵

Kupříkladu přední vysokoškolský profesor a právní teoretik Jiří Jelínek pojímá odklon ve své učebnici jako „*odchylku od typického průběhu trestního procesu, která znamená, že trestní řízení nedospěje do svého obvyklého konce, do vynesení odsuzujícího rozsudku, nedojde k vyslovení viny, k uložení klasické trestní sankce, ale řízení se od této cesty ‚odkloní‘ a trestní věc se vyřídí jinak, velmi často tak, že se trestní stíhání zastaví, což je charakteristický znak odklonu.*“⁶

Naproti tomu komentář k trestnímu řádu od uznávaného soudce Ústavního soudu Pavla Šámala pro porovnání zní: „*odklon v trestním řízení (ang. i franc. ‚diversion‘) umožňuje odchýlení od běžného průběhu řízení, a to buď k určitému zkrácenému či sumárnímu řízení (‚summary proceedings‘), nejčastěji za využití trestního příkazu či schválení dohody o vině a trestu, anebo k vyřízení státním zástupcem či soudem, jenž nedospěje k vyslovení viny, a tím k uložení klasické trestní sankce (např. různé formy podmíněného zastavení trestního stíhání, odstoupení od trestního stíhání a narovnání), anebo dokonce k mimosoudnímu vyřízení věci v rámci jiného typu řízení (např. ve správním řízení).*“⁷

⁴ ZŮBEK, J., op. cit. sub 1, s 30.

⁵ TIBITANZLOVÁ, A., op. cit. sub 2, s. 31.

⁶ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3, s. 735.

⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0, s. 3475.

Mezi odklony nejčastěji řadíme následující instituty: podmíněné zastavení trestního stíhání, resp. podmíněné odložení podání návrhu na potrestání, narovnání, resp. podmíněné odložení věci při schválení narovnání, dohodu o vině a trestu, odstoupení od trestního stíhání mladistvého a trestní příkaz.⁸

Stejně jako nepanuje shoda ohledně definice odklonů, neshodně se odborná veřejnost ani na zařazení dohody o vině a trestu a trestního příkazu mezi odklony v trestním řízení. O této problematice bude více pojednáno v následující podkapitole po představení základních znaků odklonů.

1.3 Znaky odklonů

Vzhledem k výše zmíněné problematice jednotné definice odklonu se jeví vhodnějším popsat základní znaky odklonu, nežli nabídnout další z mnoha definic. Po vzoru Provazníka vyličím obecné znaky odklonů následovně:

- a) Nenárokovost. Zda bude v trestním řízení využito odklonu, nezávisí pouze na obviněném. Tento má ze zákona obligatorní právo pouze na standardní řízení, nikoli však na řízení alternativní. Jedná se pouze o fakultativní možnost a obviněný se nemůže ostatních druhů řízení (odklonů) dožadovat.
- b) Souhlas obviněného. Aplikace odklonu je podmíněna souhlasem obviněného s takovým vyřízením věci. Tímto se obviněný „dobrovolně podvoluje omezením či povinností vyplývajícím z rozhodnutí o odklonu a vzdává se práva na řádný průběh procesu zahrnující právo na řízení před nezávislým a nestranným soudem“.⁹
- c) Zefektivnění trestního řízení. Jedním z důvodů pro zavádění odklonů byl požadavek na zrychlení a zjednodušení trestního řízení. V případě kolize s jiným požadavkem není však kolikrát tento znak naplněn, zejména pokud bude nutné v zájmu práv obviněného či poškozeného investovat větší množství času.¹⁰

⁸ ŠÁMAL, P., ŠKVAIN, P. In: ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4, s. 730.

⁹ ŠČERBA, F. Odklon jako sankční opatření. *Trestněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2009, č. 2, s. 33. ISSN 1213-5313.

¹⁰ PROVAZNÍK, J. Odklony v českém trestním řízení - úvahy před možnou rekonstrukcí. *Trestněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2016, č. 4, s. 79. ISSN 1213-5313.

Výše uvedené znaky jsou společné pro všechny druhy odklonů. Je zapotřebí zmínit další čtyři vlastnosti, které, jak se níže ukáže, již nejsou typické pro všechny odklony, a sice:

- d) Participace. Obviněný zpravidla musí vynaložit aktivnější účast na řízení, než je tomu při standardním postupu v trestním řízení.
- e) Prvky restorativní justice (obnovující spravedlnost). Jedná se o obnovu narušených vztahů mezi pachatelem a obětí.
- f) Ukončení řízení bez rozhodnutí o vině a trestu. Účelem je spíše resocializační a výchovný účinek a zároveň minimalizace stigmatizace obviněného.
- g) Uplatnění u méně závažných trestných činů.¹¹ Pro využití odklonů je typická podmínka, že byl spáchán trestný čin, který je pouze přečinem, jímž jsou všechny nedbalostní trestné činy a úmyslné trestné činy, na něž zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TZ“ nebo „trestní zákoník“) stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí do pěti let.¹²

Jak jsem již v předchozí podkapitole avizovala, zařazení trestního příkazu a dohody o vině a trestu mezi odklony je mírně problematické. Trestní příkaz má s odklony totožné čtyři uvedené znaky, a sice fakultativnost využití tohoto institutu, obviněný nemá na vydání trestního příkazu žádný právní nárok, souhlas obviněného, i když v tomto případě půjde o souhlas konkludentní, který se dovozuje z nepodání odporu, zefektivnění a zrychlení procesu a v poslední řadě použitelnost pouze u méně závažných trestných činů. Na druhou stranu má však trestní příkaz povahu odsuzujícího rozsudku, povahu rozhodnutí o vině a trestu, které vydává pouze soud. Chybí zde i určitá součinnost stran s vyřízením věci tímto způsobem a s tím související postavení poškozeného, který je vyřízením věci trestním příkazem značně znevýhodněn, tzn., že zde nemůžeme hovořit ani o restorativní justici.¹³

Co se týče dohody o vině a trestu, osobně se neztotožňuji s názorem, že zařazení mezi odklony je chybné, a to z následujících důvodů. Při sjednávání

¹¹ PROVAZNÍK, J., op. cit. sub 10.

¹² § 14 odst. 2 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“)

¹³ TIBITANZLOVÁ, A., op. cit. sub 2, s. 56-58.

dohody o vině a trestu je splněno pět výše zmíněných znaků odklonů, tedy fakultativnost, souhlas obviněného a zefektivnění řízení. V tomto případě je naplněn i znak participace, neboť je vyžadována určitá aktivita stran řízení. Oprávněné zájmy poškozeného jsou také chráněny. Poškozený má právo zúčastnit se jednání o dohodě o vině a trestu, kde může uplatnit své nároky, má právo podat opravný prostředek proti rozsudku a další. Kloním se i k názoru, že se zde objevují prvky restorativní justice, neboť státní zástupce je při sjednávání dohody o vině a trestu povinen dbát na zájmy poškozeného.¹⁴

Nicméně nelze opomenout, že schválení dohody o vině a trestu má povahu odsuzujícího rozsudku a schválit ji může pouze soud. Jako jediný odklon je použitelný také pro více závažné trestné činy, nikoli pouze pro přečiny.¹⁵ Tyto dvě vlastnosti však dle mého názoru nejsou stěžejní. Považuji odklon v trestním řízení za určitou alternativu oproti obvyklému soudnímu procesu, která má zejména pomoci odlehčit soudům a dostát základnímu právu na vyřízení věci bez zbytečných průtahů. Umožnění zrychlení a zefektivnění procesu i v případě spáchání více závažného trestného činu není nikterak na škodu. S tím ovšem logicky souvisí ukončení trestního řízení odsuzujícím rozsudkem, neboť v takovém případě není na místě zastavit trestní stíhání, ale je potřeba pachatele potrestat. Z uvedených důvodů se přikláním k názoru, že dohoda o vině a trestu je správně řazena mezi odklony v trestním řízení.

V důvodové zprávě k zákonu¹⁶, kterým byl do trestního řádu zaveden institut dohody o vině a trestu, zákonodárce uvedl, že se jedná „o *nový zvláštní způsob skončení řízení, který by měl efektivně doplnit stávající možnosti skončit trestní řízení odklonem nebo vydáním trestního příkazu*“.¹⁷ Z uvedeného vyplývá, že zákonodárce dohodu o vině a trestu mezi odklony v trestním řízení také zařazuje, trestní příkaz však již nikoliv. Já osobně se přikláním k názoru, že trestní příkaz

¹⁴ § 175a odst. 5 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní řád“).

¹⁵ TIBITANZLOVÁ, A., op. cit. sub 2, s. 58-59.

¹⁶ Zákon č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

¹⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=oz5f6mrqgez6mjzgnpwi6q&tocid=oz5f6mrqgez6mjzgnpwi6q>. K bodu 22 [§ 175a a 175b)].

odklonem není, nicméně velká část odborné veřejnosti jej mezi odklony řadí, a tak si ho v následující podkapitole spolu s ostatními instituty specifikujeme.

1.4 Popis jednotlivých odklonů

V této podkapitole stručně popíši jednotlivé druhy odklonů v trestním řízení vyjma dohody o vině a trestu, neboť té se budu věnovat ve zbývající části této diplomové práce.

1.4.1 Podmíněné zastavení trestního stíhání

Tento typ odklonu byl u nás zaveden v roce 1993 zákonem č. 292/1993 Sb. Inspirací pro inkorporování odklonu do našeho právního řádu byla většina evropských států, které již tento trestněprocesní instrument využívaly.¹⁸

Institut podmíněného zastavení trestního stíhání upravují zejména ustanovení § 307 a 308 TŘ. Podstatou podmíněného zastavení trestního stíhání je dočasné zastavení trestního stíhání obviněného s vyhlídkou jeho definitivního zastavení, za předpokladu, že obviněný splní stanovené podmínky a v uložené zkušební době povede řádný život.¹⁹ Dle slov Draštíka je podmíněné zastavení trestního stíhání určitou formou mezitímního rozhodnutí, kterým se odkládá konečné rozhodnutí ve věci.²⁰

Ustanovení § 307 odst. 1 a 2 TŘ vymezuje podmínky, které jsou nezbytné pro podmíněné zastavení trestního stíhání, a sice:

- a) Trestní řízení je vedeno pro přečin.
- b) Obviněný osobně udělil k podmíněnému zastavení trestního stíhání souhlas, jež musí být jednoznačný, výslovný a dobrovolný. Trestním řádem není předepsaná forma udělení souhlasu.
- c) Obviněný se doznal se ke svému činu. Nejvyšší soud ČR k tomuto uvedl, že *„nedostatek doznání nelze nahradit souhlasem obviněného s podmíněným zastavením trestního stíhání, neboť jde o dvě samostatné*

¹⁸ ZŮBEK, J., op. cit. sub 1, s. 122-123.

¹⁹ ŠÁMAL, P., ŠKVAIN, P. In: ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*, op. cit. sub 8, s. 737.

²⁰ DRAŠTÍK, A. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7. s. 671.

*a kumulativně stanovené zákonné podmínky, které musí být splněny zároveň a ze splnění jedné z nich nelze bez dalšího dovozovat i splnění druhé podmínky“.*²¹ Pro naplnění této podmínky mnohdy není zapotřebí ani výslovné doznání obviněného, že je vinen určitým přečinem, ale postačí doznání obviněného ke skutečnostem, z nichž je zřejmý záměr o spáchání přečinu.²²

- d) Obviněný nahradil škodu, byla-li činem způsobena, anebo vydal bezdůvodné obohacení získané činem. Případně může obviněný o její náhradě či vydání bezdůvodného obohacení uzavřít s poškozeným dohodu a v takovém případě musí povinnost vyplývající z takové dohody splnit v průběhu zkušební doby. V posledním případě může obviněný učinit jiná opatření k náhradě škody. Tímto jiným opatřením je myšleno například oznámení způsobení škody pojišťovně a následná součinnost obviněného.²³
- e) Rozhodnutí musí být považováno za dostačující vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu. Má-li soud, příp. státní zástupce za to, že výše uvedené podmínky nepostačují a odůvodňuje-li to povaha a závažnost spáchaného přečinu, musí se obviněný nadto zavázat, že se během zkušební doby zdrží určité činnosti, v souvislosti s níž se dopustil přečinu, nebo je povinen složit na zvláštní účet peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti.²⁴

Jsou-li ze strany obviněného splněny výše zmíněné podmínky, soud a v přípravném řízení státní zástupce podmíněně zastaví trestní stíhání a zároveň v rozhodnutí stanoví zkušební dobu, po kterou musí obviněný vést řádný život bez konfliktu se zákonem. Zkušební doba se stanoví v rozmezí šesti měsíců až dvou let. Odůvodňuje-li to povaha a závažnost spáchaného přečinu (viz bod e), může zkušební doba činit až pět let a počíná právní mocí rozhodnutí.²⁵

²¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 8. 2001, sp. zn. 5 Tz 148/2001.

²² ŠÁMAL, P., ŠKVAIN, P. In: ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*, op. cit. sub 8, s. 737.

²³ Ibid.

²⁴ TIBITANZLOVÁ, A., op. cit. sub 2, s. 109-132.

²⁵ § 307 odst. 3 trestního řádu.

Splnil-li obviněný povinnosti jemu uložené, orgán, který o podmíněném zastavení trestního řízení rozhodoval, vydá po uplynutí zkušební doby rozhodnutí o jeho osvědčení s tím, že právní mocí takového usnesení nastávají účinky definitivního zastavení trestního stíhání s důsledkem *res iudicata*.²⁶ V opačném případě orgán rozhodne, že se neosvědčil, a že se v trestním stíhání pokračuje. Výjimečně může soud, příp. státní zástupce ponechat podmíněné zastavení trestního stíhání v platnosti a prodloužit zkušební dobu, a to až o jeden rok. Zkušební doba však nesmí přesáhnout celkovou dobu pěti let.²⁷

Tohoto institutu lze využít i v případě spáchání provinění mladistvým. Vzhledem k absentující úpravě podmíněného zastavení trestního stíhání v zákoně o soudnictví ve věcech mládeže se užije trestní řád.

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže (dále jen „ZSM“) v ustanovení § 68 stanoví, že *„zvláštní způsoby řízení je možno v trestních věcech mladistvých použít, jen jestliže se podezření ze spáchání provinění jeví na základě dostatečného objasnění skutkového stavu věci zcela důvodným a mladistvý je připraven nést odpovědnost za spáchaný čin, vypořádat se s jeho příčinami a přičinit se o odstranění škodlivých následků jeho provinění.“* Nicméně toto ustanovení pouze v podstatě vyzdvihuje obecné podmínky, které již ustanovení § 307 TR obsahují a výše zmíněné ustanovení § 68 ZSM tak pouze podtrhuje jejich význam.²⁸

Jedinou odlišností od úpravy trestního řádu a jedinou zmínkou o podmínkách podmíněného zastavení trestního stíhání je ustanovení § 69 odst. 2 ZSM, které stanoví kratší zkušební dobu. V případě, kdy se mladistvý zaváže zdržet se po zkušební dobu určité činnosti či mladistvý složil peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti, činí zkušební doba šest měsíců až tři roky (u dospělého pachatele činí v takovém případě zkušební doba až pět let).²⁹

²⁶ TIBITANZLOVÁ, A., op. cit. sub 2, s. 139.

²⁷ § 308 odst. 1 trestního řádu.

²⁸ TIBITANZLOVÁ, A., op. cit. sub 2, s. 188.

²⁹ § 69 odst. 2 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže.

1.4.2 Narovnání

Narovnání bylo do našeho právního řádu vtěleno novelou v roce 1995. Důvodem zavedení tohoto institutu byl nepolevující nárůst kriminality v České republice a s tím související potřeba vyvinout další způsob vyřizování trestné činnosti, neboť stav zvýšeného nápadu soudů měl za následek nepříznivý vliv na délku soudního řízení, a tedy docházelo k nepřiměřeným průtahům v řízení. Tím bylo samozřejmě narušeno právo zaručené Listinou základních práv a svobod, a sice právo na projednání věci bez zbytečných průtahů.³⁰

Dalším důvodem pro nový institut byla nedostatečná kapacita věznic. Tyto nebyly připraveny na výše zmíněný nárůst kriminality, a tedy nárůst osob odsouzených k nepodmíněnému trestu odnětí svobody.³¹

V současné právní úpravě tento odklon nalezneme v ustanovení § 309 a následující TŘ. Podstatou narovnání je dohoda mezi obviněným na straně jedné a poškozeným na straně druhé, kterou schvaluje soud a v přípravném řízení státní zástupce. Podmínky pro schválení narovnání jsou v trestním řádu uvedeny následovně:

- a) Trestní řízení je vedeno pro přečin.
- b) Obviněný musí, podobně jako u podmíněného zastavení trestního stíhání, udělit s tímto alternativním vyřízením věci souhlas. Nadto však musí souhlas udělit také poškozený, což má za následek zpravidla obnovení sociálních vztahů mezi obviněným a poškozeným, které byly spácháním trestného činu narušeny, neboť udělením souhlasu došlo ze strany poškozeného de facto k určitému odpuštění.
- c) Obviněný prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Prohlášení musí být učiněno vážně, dobrovolně a určitě. Státní zástupce i přesto musí prověřit, zda je prohlášení v souladu se skutkovými zjištěními. V případě, že k narovnání nakonec nedojde, nelze k prohlášení přihlížet jako k důkazu.
- d) Obviněný nahradí škodu, kterou způsobil nebo učiní potřebné úkony k její úhradě, příp. jinak odčiní újmu nebo vydá bezdůvodné obohacení. Tímto se liší od podmíněného zastavení trestního stíhání, neboť zde není

³⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*, op. cit. sub 7, s. 3509.

³¹ ZŮBEK, J., op. cit. sub 1, s. 173.

možné uzavřít s poškozením dohodu o náhradě škody, kterou obviněný teprve v budoucnu uhradí.

- e) Obviněný složí peněžitou částku na zvláštní účet soudu (v přípravném řízení na zvláštní účet státního zástupce) určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti. Výši peněžité částky určuje sám obviněný, přičemž musí být přiměřená závažnosti spáchaného trestného činu.
- f) Obviněný a poškozený byli před rozhodnutím o schválení narovnání vyslechnuti.
- g) Narovnání je dostačující vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného činu a k osobě obviněného.³²

O narovnání lze uvažovat pouze v případě, kdy byla poškozenému způsobena škoda, resp. újma. Není-li osoba poškozeného a zároveň tedy není nikdo, kdo by s narovnáním udělil souhlas a komu by měla být nahrazena škoda, současně tedy nemůže být osoba, s níž by měla být uzavřena dohoda o narovnání. Jedná se o jeden z významných rozdílů mezi narovnáním a podmíněným zastavením trestního stíhání.³³

Proces řízení o narovnání lze rozdělit do dvou etap. První z nich je mimosoudní vyjednávání obviněného a poškozeného o dohodě, velmi často za přítomnosti mediátora. Druhou etapou je již schválení dohody o narovnání soudem, v přípravném řízení státním zástupcem. Při splnění všech výše specifikovaných podmínek je usnesením dohoda schválena a zároveň je trestní stíhání definitivně zastaveno.³⁴

Stejně jako podmíněné zastavení trestního stíhání je možné i tento institut využít při spáchání provinění mladistvým za stejných podmínek jako u dospělého pachatele a zároveň za podmínek výše specifikovaných, upravených v ustanovení § 68 ZSM.

³² ŠČERBA, F. In: FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 801-802.

³³ TIBITANZLOVÁ, A., op. cit. sub 2, s. 147.

³⁴ Ibid, s. 164-169.

1.4.3 Odklony ve zkráceném přípravném řízení

Zákonem č. 283/2004 Sb. s účinností od 1. 7. 2004 byla do trestního řádu vtělena možnost využít odklony i ve zkráceném přípravném řízení, konkrétně možnost státního zástupce podmíněně odložit podání návrhu na potrestání a možnost věc odložit za současného schválení narovnání.

Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání upravuje trestní řád v ustanoveních § 179g a 179h. Podmínky pro užití tohoto institutu jsou de facto totožné s podmínkami podmíněného zastavení trestního stíhání s tím rozdílem, že podmíněné odložení podání návrhu na potrestání je pouze přizpůsobeno charakteru zkráceného řízení.³⁵

Zákonodárce k tomuto institutu v důvodové zprávě uvedl, že se jedná: „o formu varování, jehož se podezřelému dostává před tím, než jeho případ bude předán soudu k trestnímu stíhání, pokud by se nepoučil, nevyhověl uloženým podmínkám, případně se opětovně dopustil protiprávního jednání.“³⁶

Odložení věci při současném schválení narovnání je upraveno v ustanovení § 179c odst. 2 písm. g) TŘ, přičemž se obdobně použije úprava narovnání nacházející se v ustanoveních § 309 – 314 TŘ s určitými odchylkami, které jsou však typické pro zkrácené přípravné řízení.³⁷

1.4.4 Odstoupení od trestního stíhání mladistvého

Spolu s narovnáním a podmíněným zastavením trestního stíhání je tento typ odklonu řazen mezi zvláštní způsoby řízení u mladistvých pachatelů. Odstoupení od trestního stíhání mladistvého lze však, jak již název napovídá, aplikovat pouze u trestního řízení proti mladistvému. Institut je upraven v ustanoveních § 70 a 71 ZSM.

Soud pro mládež, a v přípravném řízení státní zástupce, odstoupí od trestního stíhání za splnění následujících podmínek:

- a) Trestní řízení je vedeno pro provinění, za které trestní zákoník stanoví horní hranici maximálně tři roky.

³⁵ TIBITANZLOVÁ, A., op. cit. sub 2, s. 174.

³⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 283/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), k bodu 21. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=oz5f6mrqga2f6mrygnpwi6q&rowIndex=0>.

³⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*, op. cit. sub 7, s. 2360.

- b) Absentuje zde veřejný zájem na dalším stíhání mladistvého. Zohlední se zejména povaha a závažnost spáchaného provinění a přístup mladistvého.
- c) Mladistvý pachatel zodpovídá za své protiprávní jednání, podle svých možností se snaží napravit následky, které způsobil a z toho důvodu se trestní stíhání jeví jako neúčelné.
- d) S přihlédnutím k osobě mladistvého pachatele a jeho poměrům, k dosavadnímu životu a k uloženým opatřením není potrestání nutné k odvrácení od páchaní dalších provinění.³⁸

Zároveň spolu s těmito podmínkami platí i dříve uvedené podmínky, jež jsou pro užití zvláštních způsobů řízení v případě mladistvého pachatele stěžejní a jsou upraveny v ustanovení § 68 ZSM.

Dalším předpokladem pro odstoupení od trestního stíhání mladistvého je absolvování příčinného probačního programu, nahrazení způsobené škody, příp. vydání bezdůvodného obohacení, a to alespoň z části anebo napomenutí mladistvého s výstrahou, přičemž takové napomenutí se jeví jako dostačující.³⁹

Soud pro mládež, příp. státní zástupce, po splnění výše uvedených podmínek, rozhodne o odstoupení od trestního stíhání formou usnesení a trestní stíhání je tímto definitivně zastaveno. Mladistvý má však možnost po doručení rozhodnutí prohlásit, že trvá na projednání věci a v takovém případě trestní řízení dále pokračuje.⁴⁰

1.4.5 Trestní příkaz

Historie tohoto institutu sahá až do roku 1929, kdy byl přijat zákonem č. 31/1929 Sb. Do dnešního dne prošel trestní příkaz značným vývojem, přičemž z našeho právního řádu byl dvakrát vypuštěn. Poprvé v roce 1948 z důvodu nových společensko-politických poměrů a po znovuzavedení v roce 1973 byl opět zrušen v roce 1990. Tentokrát pro údajnou neslučitelnost se zásadou materiální pravdy a právem obviněného na obhajobu. Zejména nárůst kriminality, pomalá

³⁸ PELC, V., TEJNSKÁ, K. In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*, op. cit. sub 6, s. 755-756.

³⁹ § 70 odst. 3 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže.

⁴⁰ PELC, V., TEJNSKÁ, K. In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*, op. cit. sub 6, s. 756.

a neefektivní justice a pokles vlivu státních orgánů mělo za následek řešení situace dvojitým způsobem, a sice navýšení personální kapacity soudů a zjednodušení a zrychlení trestního řízení. V důsledku toho byl zákonem č. 292/1993 Sb. trestní příkaz opět zaveden do našeho právního řádu, kde je nyní upraven v ustanovení § 314e a následující TŘ.⁴¹

O vydání trestního příkazu rozhoduje vždy samosoudce (z tohoto vyplývá, že se bude jednat o trestné činy s horní hranicí nepřevyšující 5 let), avšak nikoli na základě důkazů provedených v hlavním líčení, ale na základě spisového materiálu obsahujícího důkazy, jež mu byl státním zástupcem předložen. Z uvedeného plyne, že soudce vydá trestní příkaz bez projednání věci v hlavním líčení, avšak výhradně za předpokladu, že skutkový stav je důkazy prokázán bez sebemenších pochyb.⁴²

Trestní příkaz má povahu odsuzujícího rozsudku. Soudce prostřednictvím něj však nemůže uložit jakýkoliv trest z taxativního výčtu trestů uvedených v trestním řádu, nýbrž pouze omezený výčet uvedený v ustanovení § 314e odst. 2 TŘ a současně trestní řád uvádí, kdy nelze trestní příkaz vydat, a sice v řízení proti osobě s omezenou svéprávností, v řízení, ve kterém má být rozhodnuto o ochranném opatření či pokud má být uložen souhrnný či společný trest a předchozí trest byl uložen rozsudkem a dále je rozhodnutí tímto způsobem vyloučeno u mladistvých pachatelů.⁴³

⁴¹ ZŮBEK, J., op. cit. sub 1, s. 46-49.

⁴² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*, op. cit. sub 7, s. 3572-3573.

⁴³ CHMELÍK, J., STOČESOVÁ, S. In: CHMELÍK, J. a kol. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-488-6, s. 432.

2 Zavedení dohody o vině a trestu do českého právního řádu

Orgány činné v trestním řízení doufaly v novelu trestního řádu, která by přinesla zrychlení a zefektivnění trestního řízení, jež bylo na přelomu století velmi komplikované, formalizované, zdlouhavé a nevhodné. Snaha změnit tuto situaci se v průběhu let postupně řešila desítkami novelizací trestního řádu, které zavedly například řízení před samosoudcem, podmíněné zastavení trestního stíhání, trestní příkaz či narovnání a další.⁴⁴

Další změnou, jež by byla pro výše popsanou situaci přínosnou, mělo být zavedení formy tzv. konsenzuálního trestního řízení, tedy zejména zavedení dohody o vině a trestu. Poprvé (z celkem tří legislativních iniciativ) byl návrh na zavedení tohoto institutu do trestního řádu projednáván Parlamentem ČR v roce 2005 a 2006.⁴⁵ V návrhu zákona byl za § 206 vložen nový oddíl, který byl označen jako „Řízení o prohlášení viny obžalovaným“ a tento nový typ soudního řízení byl upraven v ustanoveních § 206a – 206d.⁴⁶ Původně byl návrh Poslaneckou sněmovnou schválen, ale Senát jej v únoru v roce 2006 zamítnul a Poslanecká sněmovna jej již při opakovaném projednání nepřijala.⁴⁷

V druhém případě předložila vláda Poslanecké sněmovně návrh zákona v srpnu roku 2008. Institut se tentokrát v návrhu objevuje pod názvem „Dohoda o vině a trestu“ a je zakotven v § 175a a následující a v § 314l a následující upravuje „Řízení o schválení dohody o vině a trestu“⁴⁸. Nicméně ani tento návrh zákona nebyl schválen, dokonce neprošel ani do třetího čtení.⁴⁹

Kromě jiného se dohoda o vině a trestu objevila i ve věcném záměru nového trestního řádu, jež předložil tehdejší ministr spravedlnosti Jiří Pospíšil v roce 2007.

⁴⁴ MUSIL, J. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika*. Čtvrtletník KRIMINALISTIKA vydávané MV ČR, 2008, č. 1. ISSN 1210-9150.

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ Poslanecká sněmovna PČR. Sněmovní tisk Poslanecké sněmovny č. 746 ze 4. volebního období. Dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=746&CT1=1>.

⁴⁷ ŠČERBA, F. In: ŠČERBA, F., a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2012. Praktik. ISBN 978-80-87576-30-4, s. 19.

⁴⁸ Poslanecká sněmovna PČR. Sněmovní tisk Poslanecké sněmovny č. 574 z 5. volebního období. Dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=574&CT1=0>.

⁴⁹ ŠČERBA, F. In: ŠČERBA, F., a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*, op. cit. sub 47, s. 19.

Účinnost tohoto nového trestního řádu měla nastat od roku 2011. Soudce a státní zástupce si od dohodovacího řízení slibovali zejména zjednodušení dokazování v důsledku doznání obviněného a nekomplikovaný průběh dalšího řízení, neboť obviněný nebude předkládat další důkazní návrhy či podávat opravné prostředky.⁵⁰

Mezi odbornou veřejností vyvolala dohoda o vině a trestu značné rozpory. Část právních odborníků přijetí tohoto institutu vítalo, druhá skupina měla silné argumenty proti. Jedním z odborníků, kteří tenkrát zaujali odmítavé stanovisko, byl i emeritní soudce Ústavního soudu ČR Jan Musil. Důvodů pro kritiku tohoto institutu měl vícero, zejména se mu nelíbilo, že je trest pachatele předmětem určité dohody. Stát má vystupovat vrchnostensky, je nositelem veřejné moci a má uplatňovat nadřazené postavení. Pachatel by rozhodně neměl mít oprávnění rozhodovat o výši trestu. Dále vytýkal narušování základních zásad trestního řízení, mírnější trest, aniž by pachatel musel projevít lítost (konkrétně dohodovací řízení nazval jako „*chladný kalkul ztrát a zisků*“), otázku hodnověrnosti doznání a další.⁵¹

Ve třetím případě, navzdory negativním argumentům odborné veřejnosti, předložila vláda sněmovně návrh novely trestního řádu, který opět navrhoval zavedení tohoto institutu, v říjnu roku 2011.⁵² Tehdejší premiér k zavedení dohody o vině a trestu uvedl: „*Kvalifikované odhady říkají, že v 50 % případů se pachatel přizná. U bagatelní kriminality se doznává přes 75 % pachatelů. Proto si myslíme, že tento návrh má smysl, sníží se tím počet případů, které soud projednává v klasickém hlavním líčení, celý proces se zrychlí*“.⁵³ Návrh zákona byl schválen a vyhlášen ve Sbírce zákonů pod č. 193/2012 Sb. s účinností od 1. 9. 2012.

Inspirací pro zavedení dohody o vině a trestu byly právní řády evropských států, které již dohodovací řízení zakotvovaly, zejména Polsko, Německo, či Slovensko a zejména také právní řády států angloamerického typu právní kultury, pro které je institut velmi typický, a ze kterých se tvůrci zákona inspirovali některými jejich prvky. Cílem zákonodárce a důvodem pro zavedení dohody o vině a trestu bylo naplnění čl. 6 Evropské úmluvy o ochraně základních lidských práv

⁵⁰ MUSIL, J. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení, op. cit. sub 44.

⁵¹ Ibid.

⁵² Poslanecká sněmovna PČR. Sněmovní tisk Poslanecké sněmovny č. 510 z 6. volebního období. Dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>.

⁵³ C. H. Beck. Vláda souhlasí se zavedením dohody o vině a trestu. Právní zpravodaj [online]. (PZ 273/2011) [cit. 2020-03-05]. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgfpaxa6s7gi3tg&groupIndex=2&rowIndex=0#>.

a svobod (dále jen „Úmluva“), který stanovuje právo na rychlý a spravedlivý proces, neboť naše právní úprava, platná do přijetí výše zmíněné novely trestního řádu, čl. 6 Úmluvy dostatečně nenaplnovala. K tomuto zákonodárce dodává: *„Rychlost řízení podmiňuje spravedlivý charakter řízení - zdlouhavost řízení může vést k oslabení hodnoty důkazu, navíc obviněný i poškozený jsou vystavováni nejistotě o výsledku řízení, vytrácí se vztah mezi trestným činem a trestem, neúměrně dlouho se udržuje stav, kdy obviněný, který je považován za nevinného, musí snášet zásahy do práv a svobod chráněných citovanou úmluvou.“*⁵⁴

Řada právních teoretiků se obávala, že se obviněný ocitne pod psychickým nátlakem a raději se nepravdivě dozná a přijme mírnější trest, než aby absolvoval standardní trestní řízení s možností mylného odsouzení a uložení přísnějšího trestu. K tomuto se zákonodárce vyjádřil, že sdělení obviněnému výše jeho trestu v případě, kdy uzná vinu a v případě, kdy bude soudem uznán vinným, nepovažuje za nezákonné či způsobující nátlak. Evropský soud pro lidská práva⁵⁵ v této věci vymezil tři případy, kdy by mohl nastat nesoulad s právem na spravedlivý proces, a sice v případě, kdyby rozdíl mezi tresty byl nepřiměřeně vysoký a mohl by tak způsobit psychický tlak na obviněného, aby se k činu doznal. Dále v případě, pokud by obviněný přijal dohodu, neboť by měl důvodné obavy, že by mu jinak byl uložen trest v rozporu se zákazem mučení a jiného nelidského a krutého zacházení. A nakonec v případě, pokud by dohoda pro obviněného představovala takový tlak, který by byl v rozporu se zásadou zákazu sebeobviňování.⁵⁶

Vládní návrh zákona⁵⁷ (a stejně tak důvodová zpráva k zákonu⁵⁸) stanovuje trestné činy, při jejichž spáchání nelze dohodu o vině a trestu sjednat. Podle těchto dvou dokumentů se jedná se o všechny trestné činy podle hlavy IX, tedy trestné činy proti České republice, cizímu státu a mezinárodní organizaci, dále trestné činy podle hlavy XIII, tedy trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy a dále po vzoru zahraniční úpravy nelze dohodu o vině a trestu sjednat při spáchání

⁵⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., op. cit. sub 17.

⁵⁵ Barbar Ahmad a ostatní proti Spojenému království, stížnost č. 24027/07 a další, částečné rozhodnutí ze dne 6. 7. 2010.

⁵⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., op. cit. sub 17.

⁵⁷ Sněmovní tisk Poslanecké sněmovny č. 510, op. cit. sub 52.

⁵⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., op. cit. sub 17.

trestného činu, kterým byla úmyslně způsobena smrt. Výjimku tvoří trestný čin zabití a trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou.

Nicméně v přijatém zákonu, kterým byl trestní řád novelizován a byla jím zakotvena dohoda o vině a trestu do našeho právního řádu, je odlišně od výše zmíněných dokumentů uvedeno, že dohodu o vině a trestu nelze sjednat v řízení o zvláště závažném zločinu. Důvodem pro přijetí nakonec odlišného ustanovení bylo doporučení ústavně právního výboru⁵⁹, který tuto změnu navrhl.

Shrneme-li výše uvedené, snaha zákonodárců o zavedení dohodovacího řízení se objevila již v roce 2005, nicméně k zakotvení tohoto institutu do trestního řádu došlo až v roce 2012. Dohoda o vině a trestu se během těchto sedmi let stala předmětem mnoha odborných diskuzí, přičemž měla své příznivce, ale i zarputilé odpůrce. Cílem přijetí nového institutu bylo podle slov zákonodárců zejména zrychlení a zefektivnění procesu, které mělo pomoci české justici, neboť jsme se potýkali s problémem přetížení soudů, státních zastupitelství a policie.

⁵⁹ Usnesení ústavně právního výboru č. 102 ze dne 18. ledna 2012 k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=510&ct1=1>.

3 Dohoda o vině a trestu v českém právním řádu

3.1 Obecná ustanovení

Jak bylo již výše zmíněno, dohoda o vině a trestu byla do našeho právního řádu zakotvena novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 193/2012 Sb. s účinností od 1. 9. 2012. Institut je upraven zejména v ustanoveních § 175a až 175b a § 314o až 314s TŘ. Zmínku o dohodě o vině a trestu nalezneme také v ustanovení § 63 ZSM, které dohodovací řízení u mladistvých pachatelů vylučuje. Kromě řízení ve věci mladistvých nelze institut sjednat také v řízení proti uprchlému.

Dohoda o vině a trestu je dle slov Jelínka *„procesní postup záležející v tom, že v případě trestního stíhání pro dlouhou řadu trestných činů mohou obviněný, státní zástupce a případně i poškozený v přípravném řízení uzavřít úmluvu obsahující popis skutku, o kterém obviněný prohlásí, že jej spáchal, výměru trestu, resp. jiné sankce, a náhradu škody (nemajetkové újmy v penězích, vydání bezdůvodného obohacení), kterou státní zástupce předloží soudu ke schválení. Jestliže soud s dohodou souhlasí, sjednanou dohodu schválí odsuzujícím rozsudkem ve veřejném zasedání.“*⁶⁰

Jelínek v definici zmínil „dlouhou řadu trestných činů“, neboť dohoda o vině a trestu je jediným odklonem, který lze sjednat jak při spáchání přečinů (což je charakteristické pro ostatní odklony), tak i při spáchání zločinů, tedy při spáchání těch trestných činů, na něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí nedosahující 10 let, což je opravdu velká škála trestných činů.

Státní zástupce zahájí jednání o dohodě o vině a trestu (ať již na návrh či i bez návrhu obviněného) za předpokladu, že bude splněna stěžejní podmínka, která však mnohdy způsobuje spíše neochotu ze strany státního zástupce dohodu uzavřít. Výsledky vyšetřování musí nepochybně prokazovat závěr, že skutek, jež je trestným činem, spáchal obviněný. Státní zástupce je často nejvíce svolný k uzavření dohody na začátku vyšetřování a ochota ji uzavřít s postupujícím vyšetřováním klesá, přičemž na konci vyšetřování, kdy lze učinit nesporný závěr o spáchání skutku konkrétní osobu, je již státní zástupce přikloněn k podání obžaloby, nikoli k jednání o dohodě s obviněným. U obviněných je tomu právě

⁶⁰ JELÍNEK, J. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2012, č. 10, s. 19. ISSN 1210-6348.

naopak, neboť na počátku vyšetřování není zpravidla ochotný se dohodnout a s každým dalším důkazem, které orgány činné v trestním řízení odhalí, je obviněný k dohodě více nakloněn.⁶¹

Druhou nezbytnou podmínkou, která musí být naplněna, aby mohla být dohoda o vině a trestu sjednána, je věrohodné prohlášení obviněného o spáchání skutku, pro který je stíhán, a to bez jakýchkoliv pochyb o jeho pravdivosti. Prohlášení o spáchání určitého skutku však nelze ztotožňovat s doznáním, které je požadováno u podmíněného zastavení trestního stíhání, neboť u tohoto institutu je vyžadováno „*plné doznání viny, tj. nevztahuje se pouze k otázce spáchání skutku, ale k naplnění všech znaků skutkové podstaty trestného činu. Doznání se tedy musí vztahovat rovněž např. k absenci okolností vylučujících protiprávnost*“⁶² a lze k němu posléze přihlížet jako k důkazu, pokud se věc nakonec nevyřídí tímto způsobem. V případě dohody o vině a trestu (a obdobně také u narovnání) se k prohlášení o spáchání skutku takto přihlížet nebude a jeho užití jako důkazu, v případě, že ze sjednání dohody o vině a trestu sejde, je vyloučeno.⁶³

Otázkou však zůstává, jak je ze strany orgánů činných v trestním řízení na obviněného nahlíženo (s ohledem na zásadu presumpce neviny) v případě, kdy k dohodě nakonec nedojde.

V řízení o sjednávání dohody o vině a trestu mezi státním zástupcem a obviněným je nezbytné, aby byl obviněný zastoupen obhájcem, a zároveň není možné se obhájce vzdát. Komentář k ustanovení § 175a odst. 3 TŘ, ve kterém je nutná účast obhájce zakotvena (mimo jiné je nutná obhajoba zakotvena také v ustanovení § 36 odst. 1 písm. d) TŘ), uvádí, že obhájce musí být účasten po celou dobu jednání o dohodě o vině a trestu, nikoli pouze jejímu uzavření (sjednání), neboť by tím došlo k porušení práva na spravedlivý proces, práva na obhajobu a v poslední řadě by soud ani takovou dohodu neschválil. Hlavním důvodem pro nutnou obhajobu v tomto případě je znemožnění vyvíjení nátlaku na obviněné a donucování k přiznání viny.⁶⁴ Co je však na pováženou, nutná obhajoba je

⁶¹ ŠÁMAL, P., ŘÍHA, J., STRYA, J. Odklony v justiční praxi – 1. část. *Trestněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2019, č. 9, s. 177. ISSN 1213-5313.

⁶² PROVAZNÍK, J., op. cit. sub 10.

⁶³ JELÍNEK, J. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící, op. cit. sub. 60.

⁶⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*, op. cit. sub 7, s. 2282.

stanovena pouze ve stádiu sjednávání dohody o vině a trestu, ale v řízení před soudem, kdy je dohoda schvalována, již nikoli.⁶⁵

Dohodovací řízení je tedy stručně řečeno procesní postup, ve kterém se obviněný za účasti svého obhájce přizná ke spáchání trestného činu, vzdá se standardního projednání věci před soudem a zároveň de facto i práva na odvolání, výměnou za příslib mírnějšího trestu ze strany státu.⁶⁶ Nicméně zákon, resp. stát v tomto ohledu nedává obviněnému žádné záruky a příslib mírnějšího trestu zůstává pouze nepsaným pravidlem.⁶⁷

3.2 Nesoulad se základními zásadami trestního řízení

Dohoda o vině a trestu byla vložena do několikrát novelizovaného trestního řádu, který je účinný již několik desítek let. Zákonodárce však již nezážil souvislost se základními zásadami trestního řízení, které zůstávají nezměněny. Z tohoto důvodu je dohoda o vině a trestu v nesouladu s některými ze základních zásad trestního řízení.⁶⁸

Zásada presumpce neviny vyjadřuje pohled na osobu, proti které je vedeno trestní stíhání. Dokud nebude pravomocným odsuzujícím rozsudkem vyslovena vina, je nezbytné tuto osobu považovat za nevinnou. Vystává však otázka, zda lze za ono „vyslovení viny“ považovat také prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, neboť jak jsem již dříve uvedla, toto prohlášení nelze zaměňovat s přiznáním viny (doznáním).⁶⁹

Podle zásady legality je státní zástupce povinen stíhat veškeré trestné činy (až na výjimky), o nichž se dozví. Nicméně odborníci uvádějí, že dohoda o vině a trestu představuje z této zásady výjimku, neboť se jedná o případ, kdy není ze strany státního zástupce podána obžaloba či návrh na potrestání.⁷⁰

⁶⁵ JELÍNEK, J. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící, op. cit. sub. 60.

⁶⁶ JELÍNEK, J. In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*, op. cit. sub 6, s. 541-542.

⁶⁷ ZAORALOVÁ, P. Dohodnutý trest aneb chybějící právní úprava sankcí v řízení o dohodě o vině a trestu. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2016, č. 11, s. 38. ISSN 1210-6348.

⁶⁸ JELÍNEK, J. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící, op. cit. sub. 60.

⁶⁹ JELÍNEK, J. In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*, op. cit. sub 6, s. 135.

⁷⁰ MUSIL, J. In: ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*, op. cit. sub 8, s. 102-103.

Orgány činné v trestním řízení jsou na základě zásady vyhledávací povinni vyhledávat a provádět důkazy svědčící ve prospěch i neprospěch osob, proti nimž se trestní řízení vede, a to tak, aby byl prokázán skutkový stav věci, o němž nejsou žádné pochybnosti. Avšak skutkový stav v případě dohody o vině a trestu je založen na prohlášení obviněného o spáchání skutku, a nikoli na vyhledání důkazů a jejich provedení před soudem.⁷¹

Charakteristická pro dohodovací řízení je absence hlavního líčení a s tím související absence práva na projednání věci a provedení důkazů před nezávislým a nestranným soudem, což způsobuje nesoulad s dalšími třemi zásadami, a sice se zásadou bezprostřednosti (soud rozhoduje výlučně na základě důkazů před ním provedených), ústnosti (jednání před soudy je ústní) a v poslední řadě se zásadou volného hodnocení důkazů (orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy dle vnitřního přesvědčení v souladu se všemi okolnostmi případu), neboť soud posuzuje věc pouze na základě spisového materiálu.⁷²

Jako poslední a nejvíce problematickou je zásada zjištění skutkového stavu věci bez důvodných pochybností, někdy také označována jako zásada materiální pravdy. Opakem je zásada formální pravdy, kdy soud nemusí zjišťovat pravdu úplně přesně a bez jakýchkoli pochybností, ale spokojí se se stavem věci, který vyplyne z dokazování nebo na němž se shodnou strany řízení. Podle Jelínka je dohoda o vině a trestu „*masivní výjimkou ze zásady materiální pravdy, neboť podkladem pro rozhodnutí soudu není totiž to, co se skutečně odehrálo, ale skutek, o kterém obviněný prohlásí, že jej spáchal, a státní zástupce s tímto tvrzením souhlasí.*“⁷³

3.3 Výhody a nevýhody

Jak jsem již v předchozí kapitole nastínila, institut dohody o vině a trestu má mezi odbornou veřejností jak své odpůrce (zejména se jedná o teoretiky a obhájce), tak své zastánce (převážně soudci a státní zástupci). V následujících řádcích po vzoru doc. Kuchty stručně shrnu, jaké jsou výhody tohoto institutu a zároveň, jaké jsou jeho nevýhody.

⁷¹ JELÍNEK, J. In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*, op. cit. sub 6, s. 154.

⁷² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*, op. cit. sub 7, s. 2264.

⁷³ JELÍNEK, J. In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*, op. cit. sub 6, s. 149.

Mezi výhody se zařazuje zjednodušení trestního řízení a jeho zhospodárnění, posílená aktivita procesních stran a snížení rizika sekundární viktimizace poškozeného.

Zjednodušení je vnímáno zejména s ohledem na neprobíhající hlavní líčení a s tím související absence dokazování, které jinak bývá velmi časově náročné. Také je výrazně zkrácena doba mezi zahájením trestního řízení a ukončením trestního řízení uložením trestu.⁷⁴ Institutu dohody o vině a trestu je často vytýkáno zdlouhavé přípravné řízení, nicméně je potřeba si uvědomit, že dohoda o vině a trestu nemá především urychlit přípravné řízení, nýbrž má dojít k urychlení a zjednodušení celého trestního řízení jako celku. Sjednání dohody o vině a trestu má zabránit zdlouhavému, časově i finančně náročnému řízení před soudy, ať již před soudy prvního stupně, či před soudy vyšších instancí v řízení o opravných prostředcích. Dochází tedy k úspoře času i veřejných financí.⁷⁵

Byť se může zdát, že pro státního zástupce tento institut znamená spíše zátěž a zjednodušení má institut přinést zejména soudům, není tato domněnka zcela pravdivá. Státní zástupce má ve standardním trestním řízení zákonem stanovenou povinnost účastnit se řízení před soudem prvního stupně a veřejného zasedání o odvolání, a zároveň nese důkazní břemeno, neboť je to on, kdo musí prokázat vinu obžalovaného.⁷⁶ Z tohoto důvodu se domnívám, že institut přináší výhodu nejen pro soudy, ale také pro státní zástupce.

Institut představuje benefit také pro poškozeného, neboť je podstatně omezena pravděpodobnost tzv. sekundární viktimizace, ke které dochází z důvodu neopatrného a necitlivého přístupu k poškozenému ze strany orgánů činných v trestním řízení. Poškozený bývá často znovu vyslýchán, postaven obviněnému tváří v tvář či z důvodu zásady veřejnosti dochází ke zveřejňování informací o poškozeném, což může souviset se sociální stigmatizací. Zároveň je, spolu s omezením rizika sekundární viktimizace, dohodou o vině a trestu zvýšena

⁷⁴ KUCHTA, J. In: ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUCHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*, op. cit. sub 8, s. 752-753.

⁷⁵ ŠÁMAL, P., ŘÍHA, J., STRYA, J. *Odklony v justiční praxi – 1. část*, op. cit. sub 61.

⁷⁶ *Ibid.*

pravděpodobnost, že bude poškozenému nahrazena škoda, byla-li činem způsobena či vydáno bezdůvodné obohacení.⁷⁷

V poslední řadě je mezi další výhody řazena také zvýšená aktivita procesních stran, jež posiluje princip restorativní justice (obnovující spravedlnost).⁷⁸

Některé z výhrad proti dohodě o vině a trestu jsem již v této diplomové práci zmiňovala. Jedná se zejména o nesoulad s některými ze základních zásad trestního řízení a možnost nepravdivého prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Mezi ty další Kuchta řadí především označování státního zástupce a pachatele za smluvní strany, možnost zneužití dohody solventními pachateli či absence hmotněprávní úpravy dohody o vině a trestu.⁷⁹

Spácháním trestného činu vzniká vztah mezi státem a pachatelem, přičemž zájmy státu zastupuje státní zástupce, který má mít vůči pachateli nadřazené postavení. Z uvedeného plyne, že obviněný by neměl být oprávněn disponovat s otázkou viny a trestu, jež tvoří předmět dohody.⁸⁰

Jako nevýhoda je vnímána také nulová hmotněprávní úprava sjednávání, uzavírání či schvalování dohody o vině a trestu. Dohodovací řízení má být pro obviněného výhodnější oproti standardnímu trestnímu řízení zejména kvůli příslibu mírnějšího trestu výměnou za součinnost obviněného s orgány činnými v trestním řízení, nicméně problémem je, že tento příslib nemá oporu v českém právním řádu.⁸¹

Nejspíš můžeme vycházet z ustanovení § 39 TZ, které upravuje obecná pravidla pro ukládání trestů a pro účel tohoto institutu využít odst. 2, který říká, že při stanovení druhu a výměry trestu soud přihlédne k polehčujícím okolnostem, avšak vzhledem k tomu, že zákonodárce spolu se zavedením dohody o vině a trestu do právního řádu nepřistoupil také k rozšíření výčtu polehčujících okolností o prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, bude se na takové prohlášení obviněného nahlížet jako na polehčující okolnost nepojmenovanou.⁸²

⁷⁷ KUČHTA, J. In: ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*, op. cit. sub 8, s. 752.

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ Ibid, s. 752-753.

⁸⁰ Ibid, s. 753.

⁸¹ ZAORALOVÁ, P., op. cit. sub 67.

⁸² Ibid.

Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb. mimo jiné také uvádí, že při sjednávání dohody o vině a trestu lze využít i mimořádného snížení trestní sazby dle ustanovení § 58 TZ. Nejen, že použití mimořádného snížení trestní sazby v případě dohody o vině a trestu nemá v trestním zákoníku žádnou oporu, ale z ustanovení § 58 TZ navíc vyplývá, že o snížení trestu pod dolní hranici trestní sazby rozhoduje soud. O druhu a výši trestu v dohodě však rozhoduje státní zástupce po shodě s obviněným. Soud následně pouze tuto dohodu schvaluje, přičemž je oprávněn dohodu neschválit, pouze pokud je druh či výše trestu nesprávný nebo nepřiměřený. Soud tedy o trestu fakticky nerozhoduje, je pouze oprávněn konstatovat jeho přiměřenost, nemůže však již dohodu měnit.⁸³

Tato neprovázanost procesní a hmotněprávní úpravy by se však mohla již brzy změnit. Aktuálně Poslanecká sněmovna projednává návrh na vydání zákona označen jako Sněmovní tisk 466, jež by novelizoval zejména trestní zákoník a trestní řád, v němž skupina poslanců navrhuje řadu změn týkající se institutu dohody o vině a trestu. Skupina poslanců v důvodové zprávě přiznává (stejně jako je výše nastíněno), že k prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, je v současné době možné přihlídnout pouze v rámci ustanovení § 39 TZ, které stanovuje obecné zásady pro ukládání trestů, příp. v rámci polehčujících okolností. Prohlášení však rozhodně není důvodem pro mimořádné snížení pod dolní hranici trestní sazby. Přípravovanou novelou by mělo dojít k vytvoření alespoň elementárních pravidel, která by se na tuto problematiku vztahovala.⁸⁴

V ustanovení § 39 odst. 1 TZ se navrhuje doplnit, aby soud při stanovení druhu trestu a jeho výměry přihlédl také k postoji pachatele k trestnému činu v trestním řízení, zda sjednal dohodu o vině a trestu. Důvodová zpráva k tomuto návrhu zákona upřesňuje, že se nejedná pouze o úvahy soudu při stanovení druhu a výše trestu, ale stejně tak se ustanovení vztahuje i na úvahy státního zástupce při sjednávání dohody o vině a trestu. Současně je také navrhováno rozšíření polehčujících okolností. Soud jako k polehčující okolnosti nově přihlédne také k tomu, že se pachatel doznal k trestnému činu.⁸⁵

⁸³ ZAORALOVÁ, P., op. cit. sub 67.

⁸⁴ Poslanecká sněmovna PČR. Sněmovní tisk Poslanecké sněmovny č. 466 z 8. volebního období. Dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=466&CT1=0>.

⁸⁵ Ibid.

V poslední řadě je navrhována změna ustanovení § 58 TZ, které upravuje mimořádné snížení trestu odnětí svobody. Novelou trestního zákoníku by došlo k zakotvení možnosti uložit trest pod dolní hranici trestní sazby též tehdy, je-li trest ukládán rozsudkem, kterým se schvaluje dohoda o vině a trestu.⁸⁶

Z uvedeného vyplývá, že státní zástupce při vyjednávání s obviněným o druhu a výši trestu, přihlédne k uvedeným skutečnostem. Nicméně stále se jedná pouze o určité úvahy státního zástupce. Záleží pouze na něm, zda vzhledem k ostatním okolnostem případu přihlédne k ochotě obviněného sjednat dohodu o vině a trestu a bude svolný ke sjednání mírnějšího trestu či dokonce trestu se sníženou trestní sazbou pod spodní hranicí. Zákon tedy tímto stanovuje určitá hmotněprávní pravidla, ale pro obviněného se de facto nic nemění. Dle mého názoru by bylo vhodnější obviněného motivovat k uzavření dohody o vině a trestu výslovným stanovením povinnosti státního zástupce stanovit mírnější trest, např. výše trestu nepřevyší polovinu horní hranice trestní sazby. Spáchá-li obviněný např. krádež dle ustanovení § 205 odst. 4 TZ, za kterou trestní zákoník umožňuje uložit trest odnětí svobody v rozmezí 2 roky až 8 let, obviněnému by bylo zákonem zaručeno, že mu bude uložen trest v maximální výši 4 let, prohlásí-li, že spáchal skutek, pro který je stíhán a uzavře-li se státním zástupcem dohodu o vině a trestu. Domnívám se, že by takové ustanovení mohlo zvednout zájem pachatelů tuto dohodu uzavřít.

Za další nevýhodu je považováno, že se jedná o jakousi formu obchodu mezi obviněným a státním zástupcem. Kuchta se k podstatě dohody o vině a trestu vyjádřil, že se jedná o „*sjednanou, nikoliv zjednanou spravedlnost*“, což může být veřejností chápáno negativně a mohlo by docházet k oslabení důvěry vůči české justici.⁸⁷

Zneužitím dohody o vině a trestu solventními pachateli se myslí situace, kdy zejména při majetkových a hospodářských trestných činech obviněný uzavře se státním zástupcem dohodu, aby se tak vyhnul například trestu odnětí svobody či zákazu činnosti. V případě, že se bude zároveň jednat o vlivného pachatele, mohlo by při vyjednávání podmínek se státním zástupcem docházet ke korupci.⁸⁸

⁸⁶ Sněmovní tisk Poslanecké sněmovny č. 466, op. cit. sub 84.

⁸⁷ KUČHTA, J. In: ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*, op. cit. sub 8, s. 753.

⁸⁸ Ibid.

3.4 Stádia dohodovacího řízení

Procesní postup dohody o vině a trestu se skládá ze dvou fází. První z nich se koná v přípravném řízení, ve kterém probíhá jednání o dohodě o vině a trestu mezi státním zástupcem a obviněným za přítomnosti obhájce a ve druhé fázi se koná řízení před soudem, kde soud buď dohodu o vině a trestu schválí formou odsuzujícího rozsudku anebo ji nechválí a věc vrátí zpět do přípravného řízení.

Co je však důležité zmínit je, že obviněný nemá na jednání o dohodě žádný právní nárok. Může tento způsob vyřízení věci navrhnout, nicméně poté záleží pouze na státním zástupci a jeho uvážení, zda návrh obviněného shledá důvodným a zahájí jednání o dohodě o vině a trestu. Pakliže státní zástupce rozhodne, že návrhu nevyhoví a bude probíhat trestní řízení standardní formou, vyrozumí o tom obviněného, který jeho rozhodnutí nemůže nijak zvrátit, resp. bránit se opravným prostředkem. Jediným způsobem, jak se proti tomuto může ohradit, je podání nového návrhu⁸⁹ či podání žádosti o přezkoumání postupu státního zástupce dle ustanovení § 157a odst. 2 TR.⁹⁰

Otázkou zůstává, zda tato nenáročnost alternativního vyřízení věci není v rozporu s principem právní jistoty a s právem na rovné zacházení. Souhlasím s názorem Ščerby, který k tomuto nesouladu uvádí: „*Je otázkou, zda právní úprava neměla vyžadovat, aby v případě návrhu obviněného a splnění zákonných podmínek bylo jednání o dohodě obligatorní, a zda by státní zástupce neměl o případném zamítnutí návrhu formálně rozhodovat usnesením, aby měl obviněný k dispozici řádný opravný prostředek.*“⁹¹

3.4.1 Sjednání dohody o vině a trestu

Sjednat dohodu o vině a trestu může státní zástupce jak ve standardním přípravném řízení, tak i v rozšířeném přípravném řízení, příp. také ve zkráceném přípravném řízení. Nicméně dohodovací řízení v rámci zkráceného přípravného řízení je ze strany odborné veřejnosti často kritizováno. Státní zástupce Řeháček

⁸⁹ HRUŠÁKOVÁ, M., JIŘÍČEK, P. In: ŠČERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*, op. cit. sub 47, s. 33.

⁹⁰ CHMELÍK, J., STOČESOVÁ, S. In: CHMELÍK, J. a kol. *Trestní řízení*, op. cit. sub 43, s. 443.

⁹¹ HRUŠÁKOVÁ, M., JIŘÍČEK, P. In: ŠČERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*, op. cit. sub 47, s. 33.

k tomuto uvádí, že „vzhledem k relativně snadnému, efektivnímu a levnému způsobu vyřízení věci v rámci zkráceného přípravného řízení podáním návrhu na potrestání anebo podmíněným odložením podání návrhu na potrestání mám za to, že ve zkráceném přípravném řízení bude sjednávání dohody o vině a trestu zcela minimální“.⁹²

K sjednání dohody o vině a trestu může dojít rovněž po podání obžaloby (příp. návrhu na potrestání), avšak pouze za předpokladu, že soud prozatím ve věci nenařídil hlavní líčení. Obviněný prostřednictvím obhájce či státního zástupce mohou po podání obžaloby doručit soudu návrh na nařízení předběžného projednání obžaloby. Předseda senátu tomuto návrhu vyhoví, pokud se s ohledem na okolnosti případu jeví sjednání dohody o vině a trestu jako vhodný procesní postup a současně si k tomuto vyžádá stanovisko stran. Po souhlasném vyjádření státního zástupce a obviněného k dohodovacímu řízení, stanoví soud státnímu zástupci přiměřenou lhůtu k podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu. Nepředloží-li státní zástupce v poskytnuté lhůtě tento návrh, soud ve věci nařídí hlavní líčení.⁹³

Jednání o dohodě o vině a trestu se koná obligatorně za přítomnosti státního zástupce, obviněného a jeho obhájce a je zahájeno předvoláním obviněného k jednání. V případě, že se obviněný k jednání nedostaví, ačkoliv byl řádně předvolán a o následcích nedostavení se poučen, lze obviněného předvést či mu uložit pořádkovou pokutu. Nicméně v praxi tyto dva zajišťovací úkony nejsou příliš využívány. Institut dohody o vině a trestu je alternativní způsob vyřízení věci, se kterým musí obviněný vyslovit souhlas. Z uvedeného plyne, že jde pouze o možnost obviněného, která záleží na jeho vůli a nelze jej k uzavření dohody žádným způsobem nutit. Z tohoto důvodu je proti smyslu vynucovat jeho účast na jednání, byť to zákon umožňuje.⁹⁴

Současně s obviněným státní zástupce vyrozumí o době a místě jednání jeho obhájce a poškozeného, přičemž poškozený nemá povinnost být jednání přítomen.⁹⁵

⁹² ŘEHÁČEK, J. K otázce povinné účasti obhájce při sjednávání dohody o vině a trestu. *Státní zastupitelství*. Wolters Kluwer, 2012, č. 6. ISSN 1214-3758.

⁹³ VANTUCH, P. K možnosti sjednat dohodu o vině a trestu po podání obžaloby. *Trestní právo*. 2013, č. 9-10, s. 14. ISSN 1211-2860.

⁹⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*, op. cit. sub 7, s. 2278.

⁹⁵ *Ibid*, s. 2270.

Je-li jednání o dohodě o vině a trestu zahájeno bez návrhu obviněného, tedy ex officio z rozhodnutí státního zástupce, může nastat situace, kdy obviněný s touto formou vyřízení věci nesouhlasí nebo výslovně odepře prohlásit, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Za odepření prohlášení lze považovat i mlčení obviněného. V takovém případě státní zástupce přerušuje jednání o dohodě o vině a trestu a pokračuje v přípravném řízení.⁹⁶

Pokud však obviněný splnil zákonné podmínky pro jednání o dohodě o vině a trestu, lze přikročit k dohadování druhu a výše trestu s obviněným, resp. s jeho obhájcem. Z názvu institutu sice vyplývá, že se jedná též o dohodu o vině, nicméně vina, resp. právní kvalifikace skutku, jež je obligatorní náležitostí dohody o vině a trestu, nemůže být předmětem vyjednávání. Je to z toho důvodu, že na rozdíl od obžaloby či návrhu na potrestání, je soud v tomto případě vázán právní kvalifikací skutku uvedené v dohodě o vině a trestu a není oprávněn skutek posuzovat jinak.⁹⁷ Jak uvádí spoluautoři Pelc a Tejská: „*Povaze české podoby tohoto institutu proto lépe odpovídá termín dohoda o prohlášení viny a přijetí trestu než používaná zákonná zkratka (dohoda o vině a trestu).*“⁹⁸

Státní zástupce spolu s obviněným, resp. jeho obhájcem sjednává nejen druh a výši trestu, ale v závislosti na dohodnuté sankci také způsob výkonu trestu, zkušební dobu, náhradní trest odnětí svobody či určitá omezení a povinnosti, přičemž sjednaný trest musí být přiměřený, a to s ohledem na závažnost spáchaného trestného činu a osobu pachatele. Spáchal-li obviněný více trestných činů či více skutků v případě pokračujícího trestného činu, zákon v takovém případě nevylučuje sjednat v dohodě trest úhrnný, souhrnný či společný.⁹⁹ Zároveň však není vyloučeno sjednat dohodu o vině a trestu pouze na některé z těchto trestných činů či jednotlivých skutků, a to například z důvodu, že se obviněný vůči ostatním necítí být vinen. Státní zástupce tedy s obviněným uzavře dohodu o vině a trestu, jejímž předmětem budou pouze ty trestné činy či skutky, o kterých obviněný prohlásí,

⁹⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*, op. cit. sub 7, s. 2270.

⁹⁷ ŠČERBA, F. In: ŠČERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*, op. cit. sub 47, s. 46.

⁹⁸ PELC, V., TEJSKÁ, K. In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*, op. cit. sub 6, s. 742.

⁹⁹ *Ibid.*, s. 30-31.

že je spáchal a zbylé skutky či trestné činy státní zástupce vyloučí k samostatnému projednání.¹⁰⁰

Mimo jiné lze v rámci dohody o vině a trestu sjednat upuštění od potrestání nebo uložit ochranné opatření, které může být uloženo jak současně s trestem, tak i náhradou za trest. Zákon připouští tři způsoby, jakým lze ochranné opatření uložit. Jestliže se státní zástupce s obviněným bez dalšího shodnou na druhu a výměře trestu a ochranného opatření, bude výrok o uložení ochranného opatření součástí dohody o vině a trestu. Jestliže se však o otázkách ochranného opatření neshodnou, ale na všech ostatních náležitostech dohody ano, bude obviněný poučen o postupu podle ustanovení § 178 odst. 2 TŘ a dohoda o vině a trestu může být i přesto sjednána. Na základě zmíněného ustanovení je státní zástupce oprávněn učinit návrh na uložení ochranného opatření samostatně. V třetím případě bude státní zástupce postupovat opět podle ustanovení § 178 odst. 2 TŘ a návrh na uložení ochranného opatření soudu předloží samostatně, nicméně již bez poučení obviněného o takovém postupu, avšak pouze za situace, kdy se důvody pro uložení ochranného opatření objevily až po podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu soudu.¹⁰¹

V případě trestního řízení s dvou a více obviněnými je možné sjednat dohodu o vině a trestu pouze s některými z nich, avšak musí to mít své řádné opodstatnění (např. proto, že jeden ze spoluobviněných odmítl prohlásit, že spáchal skutek, pro který je stíhán), neboť je nezbytné poskytnout jim stejné podmínky v souvislosti s ústavněprávní zásadou „rovnost občanů před zákonem“.¹⁰² Tato situace (uzavření dohody pouze s některým z obviněných) přináší upevnění pozice státního zástupce při podání obžaloby proti těm obviněným, kteří se sjednáním dohody o vině a trestu nesouhlasili.¹⁰³

Dohoda o vině a trestu musí být sjednána písemně a její obligatorní náležitosti jsou stanoveny v ustanovení § 175a odst. 6 písm. a) až f) a i) TŘ. Jedná se o označení státního zástupce, obviněného, příp. poškozeného a podpisy těchto osob včetně podpisu obhájce, datum a místo sepsání dohody, popis skutku

¹⁰⁰ MUSIL, J. In: ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*, op. cit. sub 8, s. 545.

¹⁰¹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*, op. cit. sub 7, s. 2283.

¹⁰² MUSIL, J. In: ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*, op. cit. sub 8, s. 545.

¹⁰³ JELÍNEK, J. In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*, op. cit. sub 6, s. 542.

a prohlášení obviněného, že tento skutek spáchal, právní kvalifikaci trestného činu, který je v takovém skutku spatřován a v poslední řadě dohodnutý trest, jeho druh, výměra a způsob výkonu trestu (včetně dalších specifikací trestu, jako např. zkušební doba apod., viz výše). V § 175a odst. 6 písm. g) a h) jsou stanoveny fakultativní náležitosti, které budou součástí dohody pouze v případě, že byly sjednány, a to rozsah a způsob náhrady škody či nemajetkové újmy, příp. vydání bezdůvodného obohacení a dohodnuté ochranné opatření.¹⁰⁴

Takto sjednanou dohodu o vině a trestu státní zástupce doručí obviněnému a jeho obhájci. Za předpokladu, že se jednání o dohodě o vině a trestu zúčastnil také poškozený, který souhlasil s rozsahem a způsobem náhrady škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení, státní zástupce opis dohody doručí také jemu. Posléze podá státní zástupce příslušnému soudu návrh na schválení dohody o vině a trestu, přičemž na základě zásady obžalovací svědčí právo podat tento návrh pouze státnímu zástupci.¹⁰⁵

Tento návrh podaný státním zástupcem, lze podobně jako obžalobu, návrh na potrestání nebo například i příkaz k domovní prohlídce, považovat za rozhodnutí *sui generis*. Jedná se o rozhodnutí, která jsou v okamžiku vydání vykonatelná, a nedá se proti nim bránit opravným prostředkem.¹⁰⁶

3.4.2 Řízení o schválení dohody o vině a trestu

Řízení o schválení sjednané dohody o vině a trestu zakotvuje trestní řád v ustanoveních § 314o až 314s TR, a je zahájeno doručením návrhu na schválení dohody o vině a trestu příslušnému soudu. Za předpokladu, že dohoda byla sjednána ve zkráceném přípravném řízení, je doručením návrhu na schválení dohody o vině a trestu (stejně jako doručením návrhu na potrestání) zahájeno trestní stíhání pachatele.¹⁰⁷

Jak jsem již dříve uvedla, soud je v řízení o schválení dohody o vině a trestu (na rozdíl od podané obžaloby, kde není vázán právním posouzením skutku) limitován jemu předloženou sjednanou dohodou, s jejímž obsahem není oprávněn

¹⁰⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*, op. cit. sub 7, s. 2286.

¹⁰⁵ § 175a odst. 7, § 175b odst. 1 a § 2 odst. 8 trestního řádu.

¹⁰⁶ CHMELÍK, J. In: CHMELÍK, J. a kol. *Trestní řízení*, op. cit. sub 43, s. 277.

¹⁰⁷ CHMELÍK, J., STOČESOVÁ, S. In: CHMELÍK, J. a kol. *Trestní řízení*, op. cit. sub 43, s. 447.

nijak disponovat. Úkolem soudu je v tomto případě pouze dohodu buď schválit, anebo ji pro určité zákonem předvídané překážky neschválit.¹⁰⁸

Státní zástupce sice po podání návrhu na schválení dohody její obsah také měnit nemůže, nicméně disponuje oprávněním vzít tento návrh zpět (například z důvodu objevení nových skutečností podmiňujících přísnější právní kvalifikaci), a to až do chvíle, kdy se soud odebere k závěrečné poradě. S tímto zpětvzetím návrhu obviněný nemusí vyslovit souhlas (naproti tomu při zpětvzetí obžaloby je souhlas obviněného nezbytnou podmínkou).¹⁰⁹

Státní zástupce musí vzít zpět návrh jako celek, nikoli pouze jen její část, týkající se pouze určitých skutků. Dojde-li k tomuto částečnému zpětvzetí, je povinen předložit soudu nové znění dohody o vině a trestu (nový návrh na schválení) a současně s ním nové prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán. To však neplatí v případě, kdy státní zástupce vezme zpět návrh na schválení dohody o vině a trestu týkající se jednoho ze spoluobviněných. V takovém případě se postavení ostatních obviněných zásadně nemění a není potřeba předkládat nový návrh na schválení a nové prohlášení o spáchání skutku. Okamžikem doručení podání (zpětvzetí návrhu) soudu se věc vrací do přípravného řízení, které bez dalšího pokračuje.¹¹⁰

Oprávnění státního zástupce (vzít návrh na schválení dohody o vině a trestu zpět) zákon výslovně stanoví v ustanovení § 314o odst. 5 TŘ. Odborná veřejnost si často pokládala otázku, zda toto oprávnění svědčí též obviněnému, neboť zákon, potažmo i komentovaný výklad ke zmíněnému ustanovení v tomto ohledu mlčí. Nedávno tuto otázku definitivně zodpověděl ve svém nálezu ze dne 4. 2. 2020 Ústavní soud ČR, který došel k závěru, že odstoupení od dohody o vině a trestu ze strany obviněného je jistě možné, a to až do chvíle, než se ve veřejném zasedání soud odebere k závěrečné poradě a schválením dohody odsuzujícím rozsudkem i přes nesouhlas obviněného soud zasáhl do práva obviněného na spravedlivý proces garantovaný Listinou základních práv a svobod.¹¹¹

¹⁰⁸ CHMELÍK, J., STOČESOVÁ, S. In: CHMELÍK, J. a kol. *Trestní řízení*, op. cit. sub 43, s. 449.

¹⁰⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*, op. cit. sub 7, s. 3643.

¹¹⁰ *Ibid.*, s. 3643-3645.

¹¹¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 2. 2020, č. j. I. ÚS 1860/19-4.

O návrhu na schválení dohody o vině a trestu může soud rozhodnout trojím způsobem. Je-li o schválení dohody o vině a trestu příslušný konat řízení senát, předseda senátu přezkoumá návrh na schválení dohody a na základě takového přezkumu je oprávněn nařídít předběžné projednání návrhu. Samosoudce návrh předběžně neprojednává. Soud je dále oprávněn nařídít veřejné zasedání za účelem schválení dohody o vině a trestu anebo návrh v neveřejném zasedání odmítnout.¹¹²

3.4.2.1 Předběžné projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu

Předběžné projednání návrhu je předseda senátu oprávněn nařídít, jestliže soud není věcně, místně či funkčně příslušný, jestliže skutek není trestným činem a věc má být postoupena jinému orgánu, také v případě, kdy jsou dány důvody pro zastavení, příp. přerušování trestního stíhání a v poslední řadě také tehdy, pokud se jeví jako vhodnější způsob ukončení věci podmíněným zastavením trestního stíhání či schválením narovnání.¹¹³ Komentář však k poslednímu důvodu, pro který je možné nařídít předběžné projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu uvedl, že *„podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu je svou povahou odklonem od standardního průběhu trestního řízení, na němž se navíc strany předem dohodly, a proto bude zřejmě i méně časté, aby soud sám z vlastní iniciativy stranám v podstatě vnucoval jiný typ odklonu v podobě podmíněného zastavení trestního stíhání či schválení narovnání, které již předtím mohl využít státní zástupce a z nějakého důvodu ho nevyužil.“*¹¹⁴

Předběžné projednání návrhu se koná zpravidla v neveřejném zasedání, nicméně uzná-li to předseda senátu za nezbytné, nařídí veřejné zasedání (například z důvodu potřeby výslechu obviněného). Soud návrh předběžně projedná, a buď rozhodne formou usnesení jednou z možností uvedené v ustanovení § 314p odst. 3 a 4 TŘ, mezi které se řadí i odmítnutí návrhu pro zákonné důvody, anebo nařídí veřejné zasedání za účelem projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu. Proti usnesení je přípustná stížnost (výjimku tvoří pouze usnesení o předložení věci k rozhodnutí o příslušnosti), jež má v tomto případě odkladný účinek a oprávnění ji podat má vždy obviněný a státní zástupce a proti rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání a o schválení narovnání může podat stížnost též

¹¹² CHMELÍK, J., STOČESOVÁ, S. In: CHMELÍK, J., a kol. *Trestní řízení*, op. cit. sub 43, s. 447.

¹¹³ § 314p odst. 1 trestního řádu.

¹¹⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*, op. cit. sub 7, s. 3648.

poškozený. I v případě, kdy soud v předběžném projednání dospěje k určitému rozhodnutí a nikoli k nařízení veřejného zasedání, může dojít ze strany státního zástupce k zpětvzetí návrhu, a to dokonce až do chvíle, než se rozhodnutí stane pravomocným.¹¹⁵

3.4.2.2 Neveřejné zasedání za účelem odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu

Předseda senátu přezkoumá jemu předloženou dohodu o vině a trestu a v případě, že zjistí jednu ze čtyř vad, jež jsou uvedené v ustanovení § 314r odst. 2 TR, návrh státního zástupce na schválení dohody v neveřejném zasedání bez projednání odmítne.¹¹⁶

Důvody pro odmítnutí návrhu jsou následující: dohoda o vině a trestu je nesprávná či nepřiměřená z hlediska souladu se zjištěným skutkovým stavem nebo je nesprávná či nepřiměřená z hlediska druhu a výše navrženého trestu (ochranného opatření), dále pokud je dohoda nesprávná z hlediska rozsahu a způsobu náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení a v poslední řadě soud návrh odmítne zejména tehdy, pokud jsou závažným způsobem porušena práva obviněného při sjednávání dohody o vině a trestu.¹¹⁷

Odmítnutí, resp. neschválení návrhu z důvodu nepřiměřenosti z hlediska souladu se zjištěným skutkovým stavem je možné spíše ve vztahu k dohodnuté sankci a vztahuje se tak spíše k druhému důvodu, pro který soud návrh dohody odmítne. Nesprávnost z hlediska souladu se zjištěným skutkovým stavem se vztahuje na právní kvalifikaci skutku, jež je předmětem dohody. Jak jsem již dříve uvedla, obviněný není oprávněn diskutovat se státním zástupcem o otázce právní kvalifikace skutku, neboť soud je obsahem předložené dohody o vině a trestu vázán bez možnosti posoudit skutek jinak. V poslední řadě může soud odmítnout návrh pro nesprávnost i v případě, kdy nastane nesoulad mezi zjištěným skutkovým stavem a provedeným dokazováním, a dále zejména tehdy pokud není dostatečně prokázáno, že se skutek opravdu stal či zda je skutek trestným činem, příp., že tento skutek opravdu spáchal obviněný.¹¹⁸

¹¹⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*, op. cit. sub 7, s. 3652-3662.

¹¹⁶ § 314o odst. 1 písm. b) trestního řádu.

¹¹⁷ § 314r odst. 2 trestního řádu.

¹¹⁸ ŠČERBA, F. In: ŠČERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*, op. cit. sub 47, s. 45-47.

Nesprávná z hlediska navrženého trestu bude dohoda o vině a trestu v případě, kdy je státním zástupcem sjednána sankce nezákonná, tedy taková, kterou pro daný trestný čin zákon nepřipouští (např. trest obecně prospěšných prací za spáchaný zločin) či taková, kdy je překročeno zákonné rozmezí, které trestní zákoník pro určitý trest u konkrétního trestného činu umožňuje (např. uložení trestu nepodmíněného odnětí svobody na tři roky u trestného činu, u kterého trestní zákoník umožňuje trest odnětí svobody maximálně ve výši dvou let). O nepřiměřenost z hlediska navrženého trestu se bude jednat v případě, kdy státní zástupce sice dodrží zákonná kritéria pro uložení trestného činu, avšak jeho výměra a druh jsou zjevně nepřiměřená spáchanému skutku, osobě pachatele a ostatním okolnostem.¹¹⁹

Ščerba k tomuto důvodu neschválení dohody o vině a trestu vyjádřil své obavy, neboť byl přesvědčen, že „*procesní způsob vyřízení trestní věci má vliv na způsob potrestání pachatele.*“¹²⁰ Na podporu svého argumentu uvedl příklad z roku 2002, kdy nabyla účinnosti velká novela trestního řádu, která mimo jiné znemožnila uložit trestním příkazem nepodmíněný trest odnětí svobody, což bylo do této chvíle možné. Od účinnosti tohoto omezení se značně snížil počet uložených nepodmíněných trestů odnětí svobody a oproti tomu se významně zvýšil počet uložených trestů obecně prospěšných prací, který představuje druhý nejprísnější trest. Z uvedeného vyplývá, že soudci upřednostnili rychlejší vyřízení věci před provedením hlavního líčení, a to i za cenu toho, že uložili jiný (mírnější) trest, než by uložili v případě, kdyby proběhlo standardní řízení. Na základě této zkušenosti se doc. Ščerba obával z uložení nepřiměřeného (mírnějšího) trestu, jen aby si soud usnadnil práci.¹²¹

Dalším důvodem, pro který soud dohodu o vině a trestu neschválí, je její nesoulad s nároky poškozeného z hlediska rozsahu a způsobu náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení. Tento nesoulad nastane v situaci, kdy nároky poškozeného, které řádně a včas uplatnil (viz následující kapitola), nejsou v dohodě vůbec zahrnuty nebo je sice dohoda o vině a trestu obsahuje, nicméně ve značně vyšším či nižším rozsahu, než je vzhledem k danému

¹¹⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*, op. cit. sub 7, s. 3682.

¹²⁰ ŠČERBA, F. In: ŠČERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*, op. cit. sub 47, s. 50.

¹²¹ *Ibid.*, s. 50-51.

případu přiměřené. Nesprávná z hlediska nároků poškozeného bude dohoda o vině a trestu také tehdy, pokud je poškozený oprávněn náhradu škody, nemajetkovou újmu či vydání bezdůvodného obohacení žádat po osobě odlišné od obviněného (např. po zaměstnavateli) a i přesto jsou tyto nároky součástí dohody sjednané s obviněným.¹²²

Posledním důvodem pro odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu jsou závažná porušení práv obviněného při sjednávání dohody. Zákon v ustanovení § 314o odst. 1 písm. b) TR zmiňuje zejména situaci, kdy obviněný není při sjednávání dohody zastoupen svým obhájcem, ale mimo jiné půjde i o situace, kdy např. nebylo obviněnému povoleno nahlédnout do spisu, či byl ze strany orgánů činných v trestním řízení na obviněného vyvíjen nepřijatelný psychický nátlak apod.¹²³

Nastane-li alespoň jeden z výše uvedených důvodů, soud návrh na schválení dohody o vině a trestu usnesením odmítne a zároveň v rozhodnutí označí konkrétní vady nebo skutková zjištění, pro které návrh odmítl. Proti usnesení se může státní zástupce a obviněný bránit stížností, jež má v tomto případě odkladný účinek. Nabytím právní moci rozhodnutí o odmítnutí dohody se věc vrací zpět do přípravného řízení, přičemž není vyloučeno sjednání nové dohody o vině a trestu.¹²⁴

3.4.2.3 Veřejné zasedání za účelem projednání předložené dohody o vině a trestu

Nejsou-li důvody pro odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu či jiné rozhodnutí v rámci předběžného projednání návrhu, předseda senátu, příp. samosoudce nařídí veřejné zasedání za účelem rozhodnutí o návrhu. Povinná účast na veřejném zasedání je dána obviněnému, jež je soudem předvolán a státnímu zástupci, kterého soud vyrozumí. Důvody, pro které je obviněný předvoláván a nikoli pouze vyrozumíván, jsem již dříve zmínila. Soud zároveň vyrozumí také obhájce obviněného, který však již není povinen se veřejného zasedání zúčastnit a poškozeného, a to i v případě, kdy neuplatnil své nároky.

¹²² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*, op. cit. sub 7, s. 3683.

¹²³ Ibid, s. 3684.

¹²⁴ CHMELÍK, J., STOČESOVÁ, S. In: CHMELÍK, J. a kol. *Trestní řízení*, op. cit. sub 43, s. 447.

Lhůta pro přípravu na soudní řízení, jež se počítá od doručení, resp. vyrozumění, musí nezbytně činit alespoň pět dní před konáním veřejného zasedání, a to u všech čtyř uvedených osob.¹²⁵

Po zahájení veřejného zasedání přednese státní zástupce návrh na schválení dohody o vině a trestu, následně je obviněný oprávněn vyjádřit se k věci a současně jsou mu ze strany soudu položeny otázky, zda sjednané dohodě o vině a trestu rozumí, zda prohlášení, že spáchal skutek, pro který je stíhán učinil bez jakéhokoli nátlaku a zároveň jestli byl poučen o svých právech, a zda si uvědomuje veškeré konsekvence sjednání dohody o vině a trestu. Je-li přítomen poškozený, je oprávněn vyjádřit se k věci též on.¹²⁶

Řízení o návrhu na schválení dohody o vině a trestu je charakteristické absencí dokazování, soud má nanejvýš možnost vyslechnout obviněného, považuje-li to za nezbytné, příp. si opatřit jiná potřebná vysvětlení. Potřeba výslechu nastane zejména v situaci, kdy obviněný svým vyjádřením zpochybnil výsledky vyšetřování, zejména v otázkách, zda se skutek opravdu stal, zda je skutek trestným činem a zda jej vůbec spáchal obviněný.¹²⁷

V rámci veřejného zasedání disponuje soud čtyřmi možnostmi, jakými může rozhodnout. První z možností je neschválení dohody o vině a trestu, a to ze stejných důvodů jako v neveřejném zasedání, tedy pro nesprávnost a nepřiměřenost z hlediska zjištěného skutkového stavu či druhu a výše dohodnutého trestu, z hlediska nároků poškozeného a v poslední řadě z důvodu porušení práv obviněného. V druhém případě je soud oprávněn rozhodnout obdobně jako v předběžném projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu, a sice soud zastaví či přeruší trestní stíhání obviněného, věc postoupí jinému orgánu, rozhodne o podmíněném zastavení trestního stíhání či schválí narovnání.¹²⁸

Třetí možnost, jak může soud rozhodnout, nastane v situaci, kdy není soud zcela spokojen se zněním dohody o vině a trestu, neboť jsou dány důvody pro odmítnutí návrhu. Namísto neschválení návrhu, oznámí soud své výhrady státnímu zástupci a poskytne mu přiměřenou lhůtu pro předložení nového návrhu, pokud

¹²⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*, op. cit. sub 7, s. 3664-3667.

¹²⁶ KUČHTA, J. In: ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*, op. cit. sub 8, s. 759.

¹²⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*, op. cit. sub 7, s. 3674.

¹²⁸ *Ibid.*, s. 3677.

zároveň předpokládá, že se státní zástupce s obviněným budou schopni na novém znění dohody dohodnout. Veřejné zasedání za tím účelem odročí. Nepředloží-li státní zástupce spolu s obviněným ve stanovené lhůtě novou dohodu o vině a trestu a současně nepožádají o prodloužení lhůty, soud věc usnesením vrátí do fáze přípravného řízení.¹²⁹

Pokud soud s dohodou o vině a trestu souhlasí a nemá k ní žádné výhrady, formou odsuzujícího rozsudku ji schválí. Tím, že o sjednané dohodě o vině a trestu má fakticky poslední slovo soud, jde o naplnění ústavní zásady stanovené v čl. 90 Ústavy či v čl. 40 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, a sice „*Jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy.*“¹³⁰

3.4.3 Opravné prostředky

Sjednáním dohody o vině a trestu se obviněný de facto vzdává práva na odvolání proti rozsudku, jímž soud schválil dohodu o vině a trestu, vyjma situace, kdy rozsudek není v souladu s dohodou o vině a trestu, s níž souhlasil.¹³¹

Soud není oprávněn rozhodnout jinak, než v souladu s předloženou dohodou o vině a trestu, jejímž obsahem je vázán a v jeho kompetencích je pouze dohodu schválit či neschválit, nikoli měnit její obsah. Nebude-li se soud držet těchto zákonných mantinelů a v rozhodování se odchýlí od návrhu státního zástupce, jsou obviněný a státní zástupce oprávněni podat proti tomuto rozhodnutí do osmi dní odvolání. Stejně tak může proti rozsudku, jímž byla schválena dohoda o vině a trestu, podat odvolání též poškozený, a to v případě, kdy rozhodnutí obsahuje nesprávný výrok o náhradě škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo nesprávný výrok o vydání bezdůvodného obohacení.¹³²

Nicméně Ščerba upozorňuje na skutečnost, že v případech, kdy byla dohoda o vině a trestu soudem schválena i přesto, že při sjednávání dohody došlo k závažnému porušení práv obviněného (např. absence právního zastoupení obviněného) či k jiným procesním pochybením (např. rozhodoval vyloučený soudce), nejedná se o schválení dohody o vině a trestu v rozporu s předloženým

¹²⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*, op. cit. sub 7, s. 3685-3686.

¹³⁰ ŠČERBA, F. In: ŠČERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*, op. cit. sub 47, s. 44.

¹³¹ § 91 odst. 1 trestního řádu.

¹³² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*, op. cit. sub 7, s. 2962-2963.

návrhem státního zástupce a není tedy možné podat proti takovému rozhodnutí odvolání. Procesním prostředkem, kterým je možné se v takové situaci bránit, je pouze stížnost pro porušení zákona, avšak tento mimořádný opravný prostředek leží v rukou ministra spravedlnosti, nikoli v rukou obviněného.¹³³

Proti odsuzujícímu rozsudku, kterým byla dohoda schválena, je přípustná také obnova řízení, a to za předpokladu, pokud vyšly najevo nové skutečnosti nebo důkazy dříve neznámé, pokud některý z orgánů činných v trestním řízení porušil své povinnosti jednáním zakládajícím trestný čin a v poslední řadě pokud byl zrušen právní předpis, na základě kterého byl vydán odsuzující rozsudek. Je-li obnova řízení soudem povolena, věc se vrací zpět do přípravného řízení.¹³⁴

¹³³ HRUŠÁKOVÁ, M., JIŘÍČEK, P. In: ŠČERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*, op. cit. sub 47, s. 42.

¹³⁴ ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*, op. cit. sub 8, s. 878-880 a 886.

4 Poškozený a dohoda o vině a trestu

Uzavřením dohody o vině a trestu mezi státním zástupcem a obviněným nejsou práva poškozeného nijak oslabena. Orgány činné v trestním řízení mají zákonem stanovenou povinnost poučit poškozeného o jeho právech, zejména jej upozornit na možné sjednání dohody o vině a trestu a na oprávnění v takovém případě uplatnit nárok na náhradu škody nebo nemajetkové újmy v penězích nebo vydání bezdůvodného obohacení nejpozději na prvním jednání o dohodě o vině a trestu.¹³⁵

Poškozený se může výslovným prohlášením učiněným vůči orgánu činnému v trestním řízení vzdát svých procesních práv, jež mu zákon přiznává. Neznamená to však, že se vzdá nároku na náhradu škody, nýbrž se vzdá svého práva navrhnout, aby soud uložil pachateli povinnost nahradit škodu či nemajetkovou újmu nebo povinnost vydat bezdůvodné obohacení a dalších procesních práv uvedených zejména v ustanovení § 43 odst. 1 a 3 TŘ. Učiní-li poškozený takové prohlášení, bude na něj pohlíženo, jakoby ve věci nijak nefiguroval. Zákon zároveň nevylučuje, aby poškozený vzal své prohlášení o vzdání se procesních práv zpět.¹³⁶

Dospěje-li státní zástupce k závěru, že provede dohodovací řízení a zároveň nedojde ze strany poškozeného k prohlášení o vzdání se procesních práv, státní zástupce jej vyrozumí o čase a místě jednání o dohodě o vině a trestu a znovu jej upozorní, že své nároky je oprávněn uplatnit nejpozději na prvním jednání.¹³⁷

4.1 Sjednání dohody o vině a trestu

Osobní účast poškozeného při jednání o dohodě není, na rozdíl od státního zástupce a obviněného, obligatorní. Je-li však přítomen, je oprávněn vyjádřit se především k rozsahu a způsobu náhrady škody či nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, ale i k dalším otázkám, jež jsou předmětem dohodovacího řízení, jako například k navržené sankci obviněného. Na druhou stranu, pokud si poškozený nepřeje být na jednání účasten, například proto,

¹³⁵ KUCHTA, J. In: ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUCHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*, op. cit. sub 8, s. 757.

¹³⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*, op. cit. sub 7, s. 526-527.

¹³⁷ *Ibid.*, s. 2279.

že se nechce setkat s obviněným, je možné své nároky uplatnit písemnou formou, jež musí být státnímu zástupci doručeny nejdéle do začátku prvního jednání o dohodě o vině a trestu (k později uplatněným nárokům nebude státní zástupce přihlížet).¹³⁸ Tyto své nároky uplatňuje návrhem, jímž poškozený žádá, aby byla v odsuzujícím rozsudku uložena pachateli povinnost nahradit škodu nebo nemajetkovou újmu či povinnost vydat bezdůvodné obohacení, a nezbytnou součástí návrhu je výše škody či nemajetkové újmy nebo rozsah bezdůvodného obohacení, jež poškozený požaduje a zejména odůvodnění tohoto nároku, přičemž poškozený musí své tvrzení o výši, rozsahu a důvodu doložit.¹³⁹

Státní zástupce má zákonem stanovenou povinnost dbát na zájmy poškozeného, což je vyjádřeno především tím, že dohoda obsahuje nároky poškozeného a s tím související povinnost obviněného tyto nároky uhradit či jinak uspokojit. Dále se povinnost státního zástupce dbát na zájmy poškozeného projeví tím, že státní zástupce zohlední zájmy poškozeného při vyjednávání druhu a výše trestu. Státní zástupce by při výběru adekvátní sankce měl postupovat tak, aby upřednostnil zájem poškozeného před zájmem státu. I přes to, že se státnímu zástupci jeví nepodmíněný trest odnětí svobody jako odpovídající druh trestu vzhledem ke skutku, který obviněný spáchal, je potřeba posoudit, zda uložení takového trestu nebude mít negativní vliv na vymožení nároků poškozeného a zda nebude vhodnější uložit mírnější trest.¹⁴⁰

Dalším z úkolů, jež státnímu zástupci v souvislosti s jednáním o dohodě o vině a trestu zákon ukládá, je možnost dohodnout se s obviněným o rozsahu a způsobu náhrady škody či nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení namísto poškozeného v případě, kdy poškozený není jednání přítomen a včas a řádně uplatnil své nároky, a to až do výše takto uplatněného nároku. Spoluautoři Jiříček a Hrušáková v této souvislosti uvádí, že „*tímto pojetím se státní zástupce dostává do pozice quasi zmocněnce poškozeného. V přípravném řízení však státní zástupce nemá postavení procesní strany, nýbrž naopak má zaručit řádné zjištění všech rozhodujících okolností, a to ve prospěch i v neprospěch*

¹³⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*, op. cit. sub 7, s. 2279 a 2284-2285.

¹³⁹ BAXA, J. In: ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*, op. cit. sub 8, s. 237.

¹⁴⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*, op. cit. sub 7, s. 2284.

*obviněného, včetně okolností ohledně výše škody. Povinnost státního zástupce hájit zájmy poškozeného však může jeho nezávislé postavení ovlivnit.*¹⁴¹

Je-li poškozený jednání přítomen, podpisem sjednané dohody o vině a trestu vyjadřuje svůj souhlas s rozsahem a způsobem náhrady škody či nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení. Nedospěje-li poškozený s obviněným ke shodě v otázce jeho nároků, dohodu nepodepíše¹⁴² a státní zástupce na tuto skutečnost v návrhu na schválení dohody o vině a trestu soud upozorní.

4.2 Řízení o schválení dohody o vině a trestu

Předseda senátu, resp. samosoudce vyrozumí poškozeného o čase a místě konání veřejného zasedání, jež je nařízeno za účelem projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu, a to i v případě, kdy nedošlo ze strany poškozeného k uplatnění nároku. Je-li poškozený zastoupen zmocněncem, o veřejném zasedání bude vyrozumíván pouze on.¹⁴³

Zúčastní-li se poškozený veřejného zasedání, soud mu umožní se v průběhu řízení k věci vyjádřit, přičemž v takovém vyjádření poškozený zpravidla vyobrazuje, jaké následky mu spáchaný trestný čin způsobil. Dále se může vyjádřit k výši škody či nemajetkové újmy nebo rozsahu vrácení bezdůvodného obohacení, které jsou v dohodě o vině a trestu sjednány, příp. k důvodům, pro které se sjednanou dohodou nesouhlasí.¹⁴⁴

O nárocích poškozeného může soud rozhodnout dvojím způsobem. Pokud byl poškozený jednání o dohodě o vině a trestu přítomen, včas a řádně uplatnil svůj nárok a v rámci vyjednávání dospěl s obviněným ke shodě ohledně výše a způsobu náhrady škody, tedy se sjednanou dohodou o vině a trestu souhlasil, přičemž svůj souhlas vyjádřil podpisem dohody. Nezáčastnil-li se poškozený jednání, státní zástupce dohodne s obviněným výši škody či újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení namísto poškozeného do výše jím uplatněného nároku a takto sjednaný nárok zahrne do dohody o vině a trestu. Takto sjednanou dohodu o vině a trestu

¹⁴¹ HRUŠÁKOVÁ, M., JIŘÍČEK, P. In: ŠČERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*, op. cit. sub 47, s. 37.

¹⁴² CHMELÍK, J., STOČESOVÁ, S. In: CHMELÍK, J. a kol. *Trestní řízení*, op. cit. sub 43, s. 445-446.

¹⁴³ § 314q odst. 1 trestního řádu.

¹⁴⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*, op. cit. sub 7, s. 3673-3674.

soud buď odsuzujícím rozsudkem schválí, čímž jsou schváleny i nároky poškozeného nebo ji formou usnesení odmítne. Důvody, pro které soud sjednanou dohodu o vině a trestu neschválí, neboť je nesprávná z hlediska rozsahu a způsobu náhrady škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, jsem již výše uváděla.

Nedojde-li však v průběhu jednání o dohodě o vině a trestu mezi poškozeným a obviněným ke konsensu, dohoda bude sjednána bez tohoto nároku. Neznamena to však, že poškozený o svůj nárok na náhradu škody či újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení přišel, ale nárok bude předmětem rozhodování soudu. Zákon tuto variantu připouští, pokud je skutkový stav spolehlivě prokázán opatřenými důkazy. O nároku poškozeného rozhodne soud bez provedení dokazování, nanejvýš za tímto účelem vyslechne obviněného a opatří si potřebná vysvětlení.¹⁴⁵

Jiříček a Hrušáková s tímto postupem nesouhlasí a argumentují značným rozporem se zásadou bezprostřednosti. Podle nich je nezbytné, aby soud v takovém případě provedl důkazy potřebné pro posouzení nároku poškozeného a poskytnul obviněnému možnost se k těmto důkazům vyjádřit, a to zejména s ohledem na absenci nutné obhajoby v řízení před soudem. Řešením této situace by mohlo být jednak rozdělení veřejného zasedání na dvě části, a sice na část schválení dohody o vině a trestu jak jej známe a na část rozhodování o nárocích poškozeného s provedením dokazování a jednak odkázání poškozeného s jeho nároky do civilního řízení.¹⁴⁶

Zákon opravňuje poškozenému, aby proti rozsudku, jímž soud schválil dohodu o vině a trestu, podal odvolání, avšak pouze tehdy, pokud je v rozsudku nesprávný výrok o náhradě škody či nemajetkové újmy v penězích nebo o vydání bezdůvodného obohacení a poškozený s takovou výší náhrady škody či újmy nebo rozsahem vydání bezdůvodného obohacení nesouhlasil.¹⁴⁷

¹⁴⁵ KUCHTA, J. In: ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUCHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*, op. cit. sub 8, s. 757.

¹⁴⁶ HRUŠÁKOVÁ, M., JIŘÍČEK, P. In: ŠČERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*, op. cit. sub 47, s. 38.

¹⁴⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*, op. cit. sub 7, s. 2963.

5 Dohoda o vině a trestu ve vybraných zahraničních úpravách

Dohoda o vině a trestu byla do českého právního řádu zavedena na základě zkušeností ostatních států, které již tento institut pro zrychlení a zefektivnění trestního řízení využívaly. Nejvíce se zákonodárce nechal inspirovat právní úpravou Slovenské republiky, která je z tohoto důvodu naší právní úpravě nejpodobnější, až na určité odchylky, kterým se budu níže věnovat. Dále stručně popíši dohodovací řízení v USA, neboť zde je institut nejběžněji využíván a pro zákonodárce také představoval určitou inspiraci. V poslední řadě uvedu pro srovnání i právní úpravu Německa, kde institut prošel zajímavým vývojem.

5.1 Slovensko

Na Slovensku došlo v roce 2005 k rekodifikaci trestního práva procesního a tedy k přijetí nového trestního řádu, který mimo jiné přinesl nový institut, a sice dohodu o vině a trestu. Zákon č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok (dále jen „TP“) s účinností od 1. 1. 2006 zakotvuje institut pod názvem „*Dohoda o uznání viny a přijatí trestu*“ s legislativní zkratkou „*Dohoda o vine a treste*“, a to zejména v ustanoveních § 232 a následující TP a § 331 a následující TP.

Vedle zákona je institut upraven také ve vyhlášce Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 619/2005 Z. z., o podmienkach a postupe prokurátora pri konaní o dohode o uznání viny a přijatí trestu. Tato vyhláška doplňuje zákonné podmínky, jež jsou stěžejní pro konání dohodovacího řízení.¹⁴⁸

Slovenská právní úprava je dle mého názoru mnohem méně striktní v oblasti podmínek dohodovacího řízení. Dohodu o vině a trestu lze sjednat při spáchání jakéhokoliv trestného činu bez omezení, tedy i například v případě trestného činu vraždy. Slovenská právní úprava současně umožňuje uložit trest se sníženou dolní sazbou až o jednu třetinu.¹⁴⁹

¹⁴⁸ BURDA, E., ČENTĚŠ, J. In: ŠČERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*, op. cit. sub 47, s. 57.

¹⁴⁹ BRŇÁKOVÁ, S., KORBEL, F. *Dohoda o vině a trestu. Trestněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2008, č. 9, s. 271. ISSN 1213-5313.

V dohodovacím řízení není rovněž podle slovenských zákonů nutné, aby byl obviněný zastoupen obhájcem. Nicméně pokud je obviněnému obhájce přeci jen ustanoven, neboť jsou dány jiné důvody nutné obhajoby, a současně byla dohoda o vině a trestu schválena soudem již před podáním obžaloby, náleží obhájci jeho standardní odměna dle advokátního tarifu a dále obhájci přísluší navíc také odměna ve výši čtyřnásobku základní sazby dle advokátního tarifu za jeden úkon právní služby.¹⁵⁰ Ze strany slovenských zákonodárců se jedná o skvělou myšlenku motivující advokáty, aby trestní řízení směřovali ke sjednání dohody o vině a trestu.

Jako nejvýznamnější rozdíl mezi českou a slovenskou právní úpravou vnímám jednak možnost sjednat dohodu o vině a trestu s mladistvým pachatelem, přičemž v takovém případě musí s jejím uzavřením souhlasit též zákonný zástupce či obhájce mladistvého, a jednak možnost použít přiznání viny pachatele jako důkaz. Za předpokladu, že obviněný uzná vinu ze spáchání skutku, pro který je stíhán, v celém rozsahu, ale z určitého důvodu nakonec ke sjednání dohody o vině a trestu nedojde, podá prokurátor obžalobu, jež obsahuje obviněným přiznaný skutek a současně požádá soud, aby rozhodl o trestu a dalších výrocích, které mají podklad ve výroku o vině. Podobně postupuje i v případě, kdy obviněný přizná vinu ze spáchání skutku pouze zčásti. Nicméně neplatí to pro celé trestní řízení bez omezení. V případě, kdy byla dohoda o vině a trestu sjednána, ale soud následně návrh na schválení takové dohody odmítl a věc se v důsledku toho vrátí zpět do přípravného řízení, po podání obžaloby již nelze v hlavním líčení k přiznání viny přihlížet jako k důkazu.¹⁵¹

Tato skutečnost může zapříčinit neochotu obviněných přistoupit na dohodovací řízení, avšak dle názoru spoluautorů Kurilovské a Trylče nejsou jejich obavy důvodné, neboť „v přiznání o spáchání skutku, tak jako v uznání viny, může obviněný uvést, že tak činí jen pro potřeby dohadovacího řízení. V následném hlavním líčení ve smyslu § 257 odst. 1 písm. a) tr. por. uvede, že je nevinný a k přiznání ke spáchání skutku a k uznání viny byl například přemluven orgánem činným v trestním řízení, s tím, že to pro něj bude takto výhodnější, anebo že tak učinil z důvodu obav z výsledku trestního řízení. To by mělo mít za následek,

¹⁵⁰ KURILOVSKÁ, L., TRYLČ, M. In: ŠČERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*, op. cit. sub 47, s. 74-75.

¹⁵¹ ZŮBEK, J., op. cit. sub 1, s. 99-100.

že v hlavním líčení by měl soud provést řádné dokazování bez prejudikování viny obžalovaného založeného na přiznání ke spáchání skutku a uznání viny.¹⁵²

Mezi další rozdíly řadím možnost využití opravných prostředků, neboť proti rozsudku, kterým soud schválil dohodu o vině a trestu není možné podat odvolání ani žádný jiný řádný opravný prostředek. Jedinou možností, jak se proti takovému rozsudku bránit, je podání dovolání, které je však přípustné pouze v případě, pokud bylo závažným způsobem porušeno právo obviněného na obhajobu.¹⁵³

Slovenská právní úprava institutu dohody o vině a trestu je velmi podobná české právní úpravě a z tohoto důvodu jsem se výše věnovala pouze jejím nejznatelnějším rozdílům. Pozitivně vnímám zejména zvýšenou odměnu pro obhájce, jež advokáty jednak motivuje k využití odklonu a jednak zapříčiní méně liknavý přístup ke klientovi a k trestnímu řízení obecně, byť by tak měli činit i bez příslibu vyšší finanční odměny.

Dále kladně hodnotím možnost sjednat dohodu o vině a trestu s mladistvým pachatelem. Za předpokladu, že budou dodržena pravidla nezbytná pro řízení ve věci mladistvého pachatele, jako např. spolupráce s orgánem sociálně-právní ochrany dětí, rozhodování pouze příslušným soudem pro mládež či zastoupení mladistvého jeho zákonným zástupcem a další zákonné podmínky charakteristické pro trestní řízení s mladistvým pachatelem, není dle mého názoru důvod pro nepřipustnost sjednání dohody o vině a trestu s mladistvým pachatelem.

Stejně jako v České republice, i na Slovensku byl tento institut předmětem mnoha diskuzí, zda zavedení dohodovacího řízení do slovenského právního řádu je správný krok. Po více než deseti letech účinnosti nového trestního řádu, jež dohodu o vině a trestu nově zakotvil, je nepochybné, že jisté pochyby odborné veřejnosti o zneužívání tohoto institutu, již byly vyvráceny.¹⁵⁴ Statistiky Generální prokuratury Slovenské republiky ukazují, že například v loňském roce 2019 bylo soudem schváleno celkem 1 785 dohod o vině a trestu.¹⁵⁵ Pro srovnání uvádím,

¹⁵² KURILOVSKÁ, L., TRYLČ, M. In: ŠČERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*, op. cit. sub 47, s. 72.

¹⁵³ *Ibid.*, s. 70.

¹⁵⁴ *Ibid.*

¹⁵⁵ Štatistická ročenka o činnosti prokuratúry Slovenskej republiky za rok 2019, s. 27. Dostupné na: <https://www.genpro.gov.sk/statistiky/statisticky-prehľad-trestnej-a-netrestnej-cinnosti-za-rok-2019-3a0f.html>.

že v České republice soudy v roce 2019 schválily celkem pouze 34 dohod.¹⁵⁶ Z uvedeného vyplývá, že tento institut se stal na Slovensku značně využívaným.

5.2 USA

Dohoda o vině a trestu je ve Spojených státech amerických známá jako *plea of guilty* (prohlášení o vině), jež zpravidla následuje po *plea bargaining* (proces, v průběhu kterého veřejný žalobce vyjednává s obviněným, zda je ochoten, příp. k jakým skutkům je ochoten přiznat vinu výměnou za mírnější trest), přičemž právní úpravu tohoto institutu nalezneme v Pravidle 11 federálního trestního řádu (*Rule 11 of the Federal Rules of Criminal Procedure*).¹⁵⁷ Ve Spojených státech se jedná o velmi využívaný institut. Konkrétně je tímto způsobem vyřízeno zpravidla přes 90% trestních věcí, mezi které se však řadí i skutky podobné přestupkům, neboť americké právo nezná zvláštní úpravu přestupků, jak je tomu u nás, resp. obecně v kontinentálním právu, a v důsledku toho jsou veškeré protiprávní činy, které bychom dle naší úpravy řadily mezi přestupky, projednávány soudy. Institut tedy zároveň slouží i jako určitý filtr, kterým se vytrídí trestní případy před tím, než se dostanou k soudu.¹⁵⁸

Obviněný je v rámci trestního řízení obecně oprávněn prohlásit, že je nevinný nebo doznat vinu (*plea of guilty*) či se souhlasem soudu použít vyjádření *nolo contendere* (možné přeložit jako „nechci se přít“). Jedná se o velmi zajímavý institut, jehož podstatou je určité odmítnutí sporu, kdy obviněný sic souhlasí s uložením trestu, ale z určitých důvodů prohlašuje, že je nevinný, příp. o své vině mlčí. Soud takové vyjádření připustí v případě, kdy se jedná o veřejný zájem.¹⁵⁹ Z uvedeného vyplývá, že tamní dohodovací řízení není svázáno zásadou materiální pravdy, jako je tomu u nás a veřejný žalobce tedy není povinen zjišťovat skutkový stav tak, aby o něm nebyly důvodné pochybnosti, ale spokojí se s tvrzením obviněného.

¹⁵⁶ Údaje poskytnuté Ministerstvem spravedlnosti na základě žádosti o informace.

¹⁵⁷ ZŮBEK, J., op. cit. sub 1, s. 89-90.

¹⁵⁸ VESELÁ, H. Dohoda o vině a trestu v USA, Německu a na Slovensku. *Parlament ČR. Kancelář Poslanecké sněmovny. Parlamentní institut. Srovnávací studie*, 2009, č. 1, s. 4-5. Dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=53057>.

¹⁵⁹ ZŮBEK, J., op. cit. sub 1, s. 90 a 97.

Přiznáním viny příp. vyjádřením *nolo contendere* se obviněný de facto vzdává práva na projednání věci před soudem. Veřejný žalobce výměnou nabízí mírnější trest nebo také možnost z dohody vypustit některé trestné činy nebo skutky či zvolit jinou (mírnější) právní kvalifikaci skutku. Sjednat dohodu o vině a trestu lze pro jakýkoliv trestný čin, nicméně v praxi je běžné dohodovací řízení spíše pro méně závažné trestné činy. Povinná účast obhájce není zákonem, resp. pravidlem zakotvena.¹⁶⁰

Schválení sjednané dohody mezi veřejným žalobcem a obviněným, příp. jeho obhájcem se koná ve veřejném zasedání, kam je obviněný povinen se osobně dostavit. Obviněný je v průběhu řízení pod přísahou vyslechnut, zároveň je soudem poučen o svých právech a dotázán, zda tomuto poučení rozumí, zejména zda rozumí důsledkům přiznání viny či vyjádření *nolo contendere*, a zda přiznává vinu dobrovolně a bez nátlaku. Soudce následně sjednanou dohodu o vině a trestu schválí či zamítne. V případě neschválení dohody, soud o této skutečnosti informuje veřejného žalobce a obviněného, přičemž je povinen poučit obviněného o možnosti vzít své doznání zpět, neboť pokud tak neučiní, soud nebude ve standardním trestním řízení přistupovat k obviněnému tak vlídně, jak bylo ujednáno v dohodě.¹⁶¹

Pravidlo 11 zakotvuje možnost zpětvzetí doznání obviněného nejen v případě, kdy soud dohodu o vině a trestu neschválí, ale také v případě, kdy obviněný prokáže spravedlivý a řádný důvod pro žádost o zpětvzetí. Tyto dvě situace mohou nastat pouze za předpokladu, že soud již schválil vyjádření o vině, nicméně stále nedošlo k vynesení rozsudku. Obviněný má též možnost vzít své doznání zpět i před schválením svého vyjádření o vině, a to i bez odůvodnění.¹⁶²

Stejně jako pro slovenské zákonodárce, tak i pro české zákonodárce byla americká *plea bargaining* při formování dohodovacího řízení značnou inspirací, nicméně jsme převzali pouze základní rysy institutu a zbytek přizpůsobili charakteristice úpravy trestního práva našeho státu. Je důležité znovu zmínit, že pro absenci zvláštní úpravy méně závažných protiprávních činů (u nás známé jako přestupky) je tento institut v USA velmi významný, neboť by jinak mohlo dojít k zahlcení soudů. Na druhou stranu má dohodovací řízení také své odpůrce, kteří

¹⁶⁰ VESELÁ, H., op. cit. sub 158, s. 2-4.

¹⁶¹ ZŮBEK, J., op. cit. sub 1, s. 90-92, 96.

¹⁶² Ibid, s. 96.

argumentují tím, že na základě tohoto postupu je značně zvýšená možnost odsouzení nevinné osoby, neboť obvinění mohou mít obavy z uložení mnohem přísnějšího trestu a tvrdí, že „*samotná podstata obchodování se spravedlností je nemorální*“.¹⁶³

Tyto obavy z uložení přísnějšího trestu jsou ze strany obviněného důvodné, neboť nepoměr mezi trestem, který by pachateli byl uložen ve standardním řízení a trestem, který by mohl dostat, doznal-li by se k činu, je mnohdy až nepřiměřeně veliký. Jako příklad mohu uvést *Florida v. Shane Guthrie*. Pachatel byl obviněn z fyzického napadení své přítelkyně a z ohrožování nožem. Ze strany veřejného žalobce mu byla nabídnuta dohoda, jejímž obsahem byl trest odnětí svobody ve výši dvou let a podmíněčné propuštění. Pachatel tuto dohodu odmítl, neboť byl přesvědčen o své nevině. Veřejný žalobce tedy vznesl obžalobu, ve které ale navrhnul uložení trestu odnětí svobody na doživotí.¹⁶⁴

Tento až drakonický nepoměr a absenci zákonných mantinelů, ve kterých se může veřejný žalobce pohybovat, považuji za nepřijatelný. Možnost, že bude odsouzen nevinný člověk, neboť se obává využít své právo na projednání věci před soudem, resp. porotou, pouze z důvodu mnohem přísnějšího trestu, je značně vysoká, což se dle mého názoru pohybuje na hranici ústavnosti. Vyzdvihuji tímto naši právní úpravu, jež zakotvuje povinnost státního zástupce zahájit jednání o dohodě o vině a trestu až za předpokladu, že výsledky vyšetřování dostatečně prokazují závěr, že se skutek stal, že je skutek trestným činem a že jej skutečně spáchal obviněný a šance, že bude odsouzen nevinný člověk je značně minimalizovaná.

Co se týče možnosti veřejného žalobce dohodnout se s obviněným, že obsahem dohody bude právní kvalifikace méně závažného trestného činu, tedy de facto jiného trestného činu, než byl ve skutečnosti opravdu spáchán, k tomuto pouze dodávám, že ve světle české (i slovenské) právní úpravy je takový postup naprosto neakceptovatelný a čeští zákonodárci v tomto ohledu posupovali správně, když zakotvili jednak povinnost státního zástupce v dohodě o vině a trestu uvést

¹⁶³ BYSTRÍK, Š. Dohoda o vině a trestě ve světle angloamerického „plea bargaining“. *Právník. Ústav státu a práva AV ČR*, 2014, č. 2, s. 160. ISSN 0231-6625.

¹⁶⁴ FILIPOVÁ, M. Dohoda o vině a trestu v zahraničí jako inspirace pro českou právní úpravu (Plea bargaining abroad as inspiration for the Czech law). *Acta iuridica olomucensia*. Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, č. 9, s. 133. ISSN 1801-0288.

označení pouze toho trestného činu, který je ve skutku spatřován a jednak oprávnění soudu dohodu o vině a trestu neschválit, je-li s tímto v rozporu.

5.3 Německo

Dohoda neboli *Verständigung* se dočkala své úpravy teprve relativně nedávno, zatímco byla používána již řadu let, minimálně od roku 1974, kdy byla přijata novela trestního řádu zakotvující nový institut obdobný nám známému narovnání, jež státní zástupci a soudci začali velmi četně využívat. Postupem času docházelo k rozšiřování vyřizování trestních věcí dohodami mezi státním zástupcem, soudem a obviněným, příp. jeho obhájcem, a to mimo sféru zákonných podmínek výše zmíněného institutu. Tímto de facto vzniknul nový typ trestního řízení, dohodovací řízení, který nebyl nikterak upraven. Je na pováženou, zda se nejedná o postup *praeter legem* či dokonce *contra legem*.¹⁶⁵

Postupem času bylo dohodovací řízení modifikováno judikaturou Spolkového soudního dvora a ujednáním generálních státních zástupců z roku 2005. K zakotvení institutu do německého trestního řádu (*Strafprozeßordnung*) došlo až v roce 2009, kdy bylo novelou přidáno ustanovení § 257c StPO.¹⁶⁶ Jedná se o jediné příliš neříkající ustanovení o pěti odstavcích, a v porovnání s naší podrobnou právní úpravou není institut stále prakticky upraven, což dává soudům a státním zástupcům širokou diskreci.

Uzná-li to soud za vhodné, navrhne dohodovací řízení, sdělí státnímu zástupci a obviněnému, příp. jeho obhájci možný obsah dohody a vzhledem k okolnostem určí dolní a horní hranici trestu, jež by mohl obviněnému uložit. Souhlasí-li s tímto strany řízení, dojde k uzavření dohody a soud je takovou dohodou vázán. Může však nastat situace, kdy vyjdou najevo nové důkazy, na základě kterých by nebylo možné dodržet soudem stanovenou dolní a horní hranici trestu, anebo situace, kdy chování obviněného v soudním řízení po uzavření dohody neodpovídá chování, které soud dříve předpokládal. Nastane-li alespoň jedna z těchto situací, soud není dohodou vázán. Soud je povinen tuto skutečnost

¹⁶⁵ MUSIL, J. Dohody o vině a trestu (Absprachen) v Německu. *Právník. Ústav státu a práva AV ČR*, 2008, č. 3, s. 217. ISSN 0231-6625.

¹⁶⁶ ZŮBEK, J., op. cit. sub 1, s. 103.

bezodkladně oznámit a nadále již nesmí vycházet z učiněného doznání ke spáchanému skutku.¹⁶⁷

Stejně jako v předchozích dvou státech je možné dohodu sjednat na jakýkoliv trestný čin bez omezení, lze ji uzavřít i s mladistvým pachatelem a současně také není zakotvené povinné zastoupení obviněného. Postavení poškozeného není v německé právní úpravě nikterak řešeno. Poškozený často nebývá ani přizván k dohodovacímu řízení, tudíž nemá možnost výsledek nějakým způsobem ovlivnit a součástí dohody mnohdy nebývá ani náhrada škody, která poškozenému svědčí.¹⁶⁸

Co se týče odvolání proti dohodě, bylo běžnou praxí, že se všichni zúčastnění po vyhlášení rozsudku na místě vzdali odvolání a rozhodnutí nabylo právní moci. Německý trestní řád však v současné době zakazuje vzdát se práva na odvolání, je-li rozhodnuto na základě dohody. I přes tento zákaz je prohlášení obviněného o vzdání se práva na odvolání běžnou součástí dohody a k odvolání dochází pouze minimálně.¹⁶⁹

Z uvedeného vyplývá, že česká právní úprava je oproti německé velmi propracovaná. Tím, že byla dohoda o vině a trestu zavedena do českého právního řádu až v roce 2012, měl zákonodárce rozsáhlé možnosti, ze kterých mohl čerpat inspiraci a zejména mohl využít zahraničních zkušeností s tímto institutem. I přes tuto „výhodu“ se však dohodovací řízení nestalo v České republice příliš využívaným institutem a v následující kapitole shrnu důvody proč tomu tak je.

¹⁶⁷ ZŮBEK, J., op. cit. sub 1, s. 103.

¹⁶⁸ FILIPOVÁ, M., op. cit. sub 164, MUSIL, J. Dohody o vině a trestu (Absprachen) v Německu, op. cit. sub 165.

¹⁶⁹ MUSIL, J. Dohody o vině a trestu (Absprachen) v Německu, op. cit. sub 165, ZŮBEK, J., op. cit. sub 1, s. 102-103.

6 Dohoda o vině a trestu v praxi a možné legislativní změny

Zákonodárci si od zavedení dohody o vině a trestu do našeho právního řádu slibovali zrychlení trestního řízení před soudem a zjednodušení a zefektivnění trestního řízení jako celku. Ačkoliv si čeští zákonodárci nestanovili tak vysoký cíl jako Slovensko, které zavedlo dohodovací řízení s předpokladem, že prostřednictvím dohody o vině a trestu a ostatních odklonů bude vyřešeno až 80% trestních věcí, rozhodně však neočekávali, že využitelnost institutu bude mizivá.

Následující tabulka¹⁷⁰ uvádí, kolik přípravných řízení celkem skončilo podáním návrhu na schválení dohody o vině a trestu, přičemž číslo v závorce představuje počet návrhů na schválení dohody podaných u krajského soudu jako soudu I. stupně a současně tabulka uvádí, jakému počtu těchto návrhů soud vyhověl.

Rok	Počet podaných návrhů na schválení DoVT	Počet soudem schválených DoVT
2012 ¹⁷¹	29 (0)	3
2013	118 (2)	42
2014	86 (0)	36
2015	113 (1)	42
2016	95 (0)	38
2017	116 (2)	35
2018	139 (5)	34
2019	160 (1)	34

Z uvedeného vyplývá, že dohoda o vině a trestu se de facto skoro vůbec nevyužívá. Tímto alternativním vyřízením věci je ukončeno jen pár desítek trestních řízení, což představuje pouze 0,1% všech trestních věcí.¹⁷²

¹⁷⁰ Údaje poskytnuté Ministerstvem spravedlnosti na základě žádosti o informace.

¹⁷¹ Je důležité zohlednit, že v roce 2012 byl institut využíván pouze po dobu čtyř měsíců vzhledem k účinnosti právní úpravy ke dni 1. 9. 2012.

¹⁷² ŠÁMAL, P., ŘÍHA, J., STRYA, J. Odklony v justiční praxi – 1. část, op. cit sub 61.

Níže shrnu důvody, pro které se institut netěší velké oblibě, postupy Nejvyššího státního zastupitelství a České advokátní komory bojující s touto problematikou a připravované legislativní změny, jež by mohly situaci výrazně ovlivnit.

6.1 Proč není dohoda o vině a trestu příliš využívána

Příčinou minimální využitelnosti dohodovacího řízení je zejména jednak zkrácené přípravné řízení a jednak mnohem více používaný institut – trestní příkaz.

Zkrácené přípravné řízení je možné konat v případě, je-li spáchán trestný čin s horní hranicí nepřevyšující pět let a současně, je-li o tomto trestném činu příslušný konat řízení okresní soud, přičemž je zahájeno sdělením podezření, které neobsahuje odůvodnění. Zkrácené přípravné řízení musí být skončeno v relativně krátkém čase, a sice do dvou týdnů. Tato lhůta může být státním zástupcem prodloužena, nejdéle však o deset dní. Posléze podá státní zástupce soudu návrh na potrestání, které také nemusí obsahovat odůvodnění, na což soudce zpravidla reaguje vydáním trestního příkazu, opět neodůvodněným.¹⁷³

Z výše uvedeného plyne, že jde o procesní postup, jež je efektivní, velmi rychlý a mnohem méně náročný, ať již pro státního zástupce či pro soud. Na druhou stranu v případě vyřízení věci dohodou o vině a trestu se jedná o procesní postup mnohem náročnější, což souvisí zejména s nutnou obhajobou. Po sdělení podezření je nezbytné vyzvat podezřelého, aby si zvolil obhájce. Neučiní-li tak, a nedojde ke zvolení obhájce ani ze strany osoby k tomu oprávněné (např. sourozenec, partner, apod.), bude mu obhájce ustanoven, čímž se celý proces prodlouží a prodraží. Dále je nezbytné umožnit obhájci zúčastnit se výslechu podezřelého, což má za následek další prodloužení. V neposlední řadě může být též problémem doručování, neboť návrh na schválení dohody o vině a trestu se (obdobně jako obžaloba) doručuje obviněnému do vlastních rukou. Ukončení zkráceného přípravného řízení podáním návrhu na schválení dohody o vině a trestu může být následkem výše uvedeného až trojnásobně delší, než v případě podání návrhu na potrestání.¹⁷⁴

¹⁷³ VICHEREK, R. Proč máme tak málo dohod o vině a trestu. *Trestněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2018, č. 11-12, s. 247. ISSN 1213-5313.

¹⁷⁴ Ibid.

Pro upřesnění je na místě zmínit, že zkrácené přípravné řízení se koná ve zhruba polovině trestních řízení (do konce roku 2014 se jednalo dokonce o dvě třetiny všech trestních věcí). Velmi podobně je na tom i využitelnost trestního příkazu, který je soudci používán až ve dvou třetinách případů. Příčinou je pravděpodobně „konzervativní smýšlení soudců a státních zástupců. Ti ve věcech, jež lze řešit odklony v užším smyslu, zpravidla postupují podle schématu „rozhodnout trestním příkazem, a pokud nenabude právní moci, nařídít hlavní líčení a rozhodnout rozsudkem“.¹⁷⁵

Ochota státních zástupců sjednat dohodu o vině a trestu by tedy mohla nastat u více závažných trestných činů, u kterých nelze využít jiných alternativních způsobů. Avšak zde vyvstávají dvě překážky. Jednak je pro státního zástupce mnohem snazší postup podat obžalobu, neboť při dohodovacím řízení je na státního zástupce přenesena značná část formálních povinností, které jinak náleží soudu, a které státní zástupce při podání obžaloby nemá, což v praxi způsobuje upřednostnění podání obžaloby. A jednak se jedná o nemožnost využití institutu při spáchání zvláště závažného zločinu, proti čemuž odborná veřejnost velmi často vystupuje.¹⁷⁶

V neposlední řadě také zaznívá z řad soudců, státních zástupců a obhájců výtky, že dohodu o vině a trestu není možné sjednat na počátku hlavního líčení, a ze strany státních zástupců navíc obava z nařčení z možné korupce.¹⁷⁷

V návaznosti na problematiku nevyužívání dohody o vině a trestu, resp. odklonů celkově, byl vypracován dokument Memorandum o součinnosti s účinností od 1. 1. 2019, jenž byl podepsán představiteli České advokátní komory na straně jedné a Nejvyššího státního zastupitelství na straně druhé v rámci semináře „Odklony v trestním řízení a dohoda o vině a trestu“ konaného dne 7. 12. 2018. Od Memoranda si signatáři především slibují zlepšení komunikace mezi státním zástupcem a obhájcem, směřující v efektivní využívání odklonů a sjednávání dohod o vině a trestu.¹⁷⁸

¹⁷⁵ ŠÁMAL, P., ŘÍHA, J., STRYA, J. Odklony v justiční praxi – 1. část, op. cit sub 61.

¹⁷⁶ SVRČEK, L. Dohoda o vině a trestu po roce v českém trestním procesu aneb jak je tento institut v praxi (ne)využíván. *Státní zastupitelství*. Wolters Kluwer, 2014, č. 6. ISSN 1214-3758.

¹⁷⁷ ŠÁMAL, P., ŘÍHA, J., STRYA, J. Odklony v justiční praxi – 1. část, op. cit sub 61.

¹⁷⁸ SOKOL, T. Představitelé ČAK a NSZ podepsali Memorandum o součinnosti. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2019, č. 1-2, s. 9. ISSN 1210-6348.

Obsahem Memoranda jsou zejména (nikoliv výlučně) zásady komunikace, které se státní zástupci a obhájci zavazují dodržovat. Jedná se zejména o zásady profesní etiky, vzájemného respektu a úcty, zásady spolupráce a důvěrnosti komunikace, přičemž tato komunikace nesmí být v rozporu se základními zásadami trestního řízení. Memorandum také obsahuje závazek, že v případě, kdy státní zástupce spolu s obhájcem dospějí k oboustranné dohodě týkající se dalšího procesního postupu, bude tato dohoda bez dalšího dodržována, vyjma případů, kdy nastanou změny skutkové či důkazní situace. Otázkou však zůstává, co by následovalo po porušení tohoto závazku, neboť Memorandum není právní předpis, jehož obsah je možné vynutit.¹⁷⁹

Strany Memoranda se v článku třetím tohoto dokumentu zavázali každý rok (počínaje rokem 2019) vyhodnotit dosavadní spolupráci. V této souvislosti adresoval nejvyšší státní zástupce předsedovi České advokátní komory předmětné zhodnocení dosavadní spolupráce k uplynulému roku, ve kterém uvádí, že nebyla zaznamenána výraznější komunikace mezi státními zástupci a obhájci než v předchozích letech a současně také dodává, že je ze strany státních zástupců upozorňováno na nedostatečné povědomí o tomto dokumentu mezi advokáty.¹⁸⁰

Na závěr nejvyšší státní zástupce uvádí: „*V tuto chvíli lze proto konstatovat, že memorandum otevřelo větší vyjednávací prostor pro státní zástupce a obhájce a v roce 2020 (jakož i v dalších letech) se jeví účelným zvyšovat (a udržovat) povědomí zúčastněných stran o jeho existenci a tím docílit i jeho širšího využívání v praxi.*“¹⁸¹

S ohledem jednak na výše uvedené vyhodnocení dosavadní spolupráce a jednak na statistická data za rok 2019 (viz str. 53), ze kterých plyne, že nedošlo k žádnému enormnímu nárůstu sjednaných dohod o vině a trestu za poslední rok, je jasné, že Memorandum za první rok účinnosti nezpůsobilo žádné změny. Otázkou zůstává, zda je to opravdu způsobeno prozatímní nevědomostí o existenci Memoranda, či je to způsobeno nulovou tolerancí k tomuto dokumentu,

¹⁷⁹ Memorandum o součinnosti mezi Nejvyšším státním zastupitelstvím a Českou advokátní komorou ze dne 7. 12. 2018. Dostupné na: http://www.nsz.cz/images/stories/Tiskovy/MEMORANDUM_NSZ_CAK.pdf.

¹⁸⁰ Vyhodnocení dosavadní spolupráce v souladu s čl. III Memoranda o součinnosti mezi Nejvyšším státním zastupitelstvím a Českou advokátní komorou ze dne 7. 12. 2018. Dokument je součástí diplomové práce jako příloha č. 1.

¹⁸¹ Ibid.

ať již ze strany advokátů či ze strany státních zástupců. Já osobně se přikláním spíše k druhému důvodu.

6.2 Připravované legislativní změny

Jak bylo již dříve zmíněno v souvislosti s absencí hmotněprávní úpravy, Poslanecká sněmovna v současné době projednává návrh zákona, prostřednictvím něhož by měl být novelizován především trestní zákoník a trestní řád. V této podkapitole se budu věnovat navrhovaným změnám trestního řádu, jež by měly významně ovlivnit využitelnost dohodovacího řízení.

Nejvíce požadovanou změnou ze strany soudců, státních zástupců i obhájců je možnost sjednat dohodu o vině a trestu v řízení o zvlášť závažném zločinu. Touto cestou bude tedy možné vyřídit trestní řízení konané např. pro trestný čin loupeže, těžkého ublížení na zdraví či znásilnění, přičemž právě u tohoto trestného činu se paradoxně jeví dohoda jako velmi vhodná, neboť by zde byl naplněn jeden z cílů zákonodárce, a sice minimalizovat sekundární viktimizaci oběti, která by tak nemusela být podrobena výslechu ve veřejném hlavním líčení, a de facto by se s pachatelem již nemusela vůbec setkat.¹⁸²

Převážná většina právníků s rozšířením institutu i na zvlášť závažné zločiny souhlasí, ale samozřejmě má tato legislativní změna také své odpůrce. Jedním z nich je i přední odborník na trestní právo Jelínek, který se obává, jak bude na rozšíření podmínek dohodovacího řízení reagovat občanská veřejnost a současně dodává: „*Doufám, že nejvyšší státní zástupce přijde ještě na jiné myšlenky, jak trestní řízení urychlit a ušetřit peníze, protože institut dohody o vině a trestu považují nejen já, ale i četní jiní představitelé nauky trestního práva za mimořádně kontroverzní institut kolidující s většinou základních zásad trestního řízení obsažených v trestním řádu a narušující současnou koncepci trestního procesu*“.¹⁸³

Namísto zvlášť závažného zločinu se navrhuje zakázat sjednání dohody o vině a trestu s osobou, které byla soudem omezena svéprávnost podobně jako

¹⁸² Sněmovní tisk Poslanecké sněmovny č. 466, op. cit. sub 84.

¹⁸³ JELÍNEK, J. In: Dohoda o vině a trestu rozšířená na všechny zločiny včetně vraždy? Obhájci souhlasí, akademici varují. In: Česká justice [online]. [cit. 2020-04-04]. Dostupné na: <https://www.ceska-justice.cz/2018/01/dohoda-vine-trestu-rozsirena-vsechny-zlociny-vcetne-vrazdy-obhajci-souhlas-i-akademici-varuji/>.

u trestního příkazu. Zákonodárce tímto chrání osoby s omezenou svéprávností před vlastním chybným rozhodnutím.¹⁸⁴

Další změnou, kterou by novela trestního řádu přinesla, je možnost sjednat dohodu o vině a trestu na počátku hlavního líčení. Dojde-li předseda senátu k závěru, že se sjednání dohody o vině a trestu jeví jako přijatelnější procesní postup než provedení hlavního líčení, zjistí postoj státního zástupce a obviněného, příp. poškozeného, a za předpokladu kladného přístupu k návrhu soudu je hlavní líčení na nezbytnou dobu přerušeno, příp. odročeno za účelem sjednání dohody. Zavedením této možnosti zákonodárce reaguje na požadavky odborné veřejnosti a současně si od tohoto kroku slibuje zjednodušení celého trestního řízení, snížení nákladů, ušetření času a v poslední řadě ulehčení též odvolacím soudům, resp. i vyšším instancím.¹⁸⁵

Nově by mělo dojít také k vypuštění důvodu pro nutnou obhajobu. V průběhu let se ukázalo, že není nezbytně potřeba. Za správnost sjednané dohody o vině a trestu, potažmo i za průběh dohodovacího řízení, odpovídá soud. Ten dohodu neschválí, pokud není spáchaný skutek správně kvalifikovaný nebo pokud má pochybnosti o spáchaném skutku. Navíc je obviněný oprávněn před soudem prohlásit, že jeho doznání k činu nebylo učiněno dobrovolně a bez nátlaku, příp. že s dohodou nesouhlasí a vzít svůj souhlas s uzavřením dohody zpět. Tedy dozor advokáta při procesu sjednávání dohody, aby dohlížel na správnost a odbornost dohody a současně na řádný průběh jednání, je nadbytečný.¹⁸⁶

Z výše uvedeného plyne, že se zákonodárce pokouší změnit ty překážky, které dle odborné veřejnosti brání hojně využitelnosti institutu. Dle mého názoru by bylo vhodné zvážit také omezení týkající se mladistvých, které zákonodárce ponechal beze změny.

Důvodová zpráva k zákonu, který zakotvil dohodu o vině a trestu do právního řádu, uvádí: „*U mladistvých pachatelů, kteří dosud nedovršili 18 let věku, je zapotřebí upřednostnit výchovný vliv řízení na mladistvého a uvážlivý výběr vhodného opatření specializovaným soudcem nad rychlostí řízení.*“¹⁸⁷

¹⁸⁴ Sněmovní tisk Poslanecké sněmovny č. 466, op. cit. sub 84.

¹⁸⁵ Ibid.

¹⁸⁶ Ibid.

¹⁸⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., op. cit. sub 17.

K tomuto se vyjadřuje soudce okresního soudu Svrček, který s výše uvedeným nesouhlasí. Dle jeho názoru je výchovný vliv řízení na mladistvého naplněn, neboť i schvalování dohody o vině a trestu se koná před soudem a současně zákon nevylučuje, aby soudce působil vůči mladistvému pachateli autoritativně a výchovně a dal mu náležitě najevo, že skutek, který spáchal, koliduje se společensky přijatelným způsobem chování. Dle Svrčka je takový postup dokonce efektivnější, než účast mladistvého pachatele u opakujícího se hlavního líčení, které je často odročováno a kde jsou předmětem řešení zpravidla formální náležitosti trestního řízení, které výchovný vliv stejně nemají.¹⁸⁸ S tímto názorem se naprosto ztotožňuji.

Výše popsané legislativní změny považuji za krok správným směrem. Institut dohody o vině a trestu má velmi dobrý potenciál a za předpokladu, že návrh na změnu trestního řádu úspěšně projde legislativním procesem a bude přijat, může se využitelnost dohodovacího řízení rapidně zvýšit. Přesto si však nemyslím, že jej budou státní zástupci využívat v rádech tisíců, jako je tomu ve Slovenské republice. Otázka, kdy by případně nabyla účinnosti tato novela, je nejistá, avšak doufám, že se těchto změn dočkáme již brzy, v nejlepším případě od počátku příštího roku.

6.3 Rekodifikace trestního práva procesního

V roce 2014 byla stanovena Komise pro nový trestní řád pod vedením soudce Ústavního soudu Šámala, jež je složena z odborníků na trestní právo, zejména z řad soudců, státních zástupců, advokátů i z řad akademiků, a jež pracuje na novém právním předpisu, jež by nahradil aktuálně účinný trestní řád. V současné době je zveřejněna pracovní verze paragrafového znění aktuální ke dni 1. 1. 2020.¹⁸⁹ Tendence k rekodifikaci trestního práva procesního se objevily již v minulosti, zejména v souvislosti s přijetím nového trestního zákoníku, nicméně do současné doby nedošlo k jejich uskutečnění.

Co se týče dohody o vině a trestu, za předpokladu, že bude přijata výše uvedená připravovaná novela trestního řádu, institut se v návrhu nového trestního řádu od pojetí v současném trestním řádu příliš lišit nebude, vyjma jedné zásadní

¹⁸⁸ SVRČEK, L., op. cit. sub 176.

¹⁸⁹ Rekodifikace trestního práva procesního. *Justice.cz* [online]. [cit. 2020-04-05]. Dostupné na: <https://www.justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>.

změny, a sice obligatorní snížení dolní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody o jednu třetinu. Za předpokladu, že obviněný přistoupí na jednání se státním zástupcem o dohodě o vině a trestu, zákon v takovém případě výslovně stanovuje obligatorní snížení dolní sazby za účelem motivace obviněného.¹⁹⁰

Jedná se o zakotvení jistého benefitu pro pachatele, který je touto cestou ke sjednání dohody o vině a trestu výrazně motivován. Dle mého názoru se jedná o další z úspěšných kroků zákonodárce na cestě za vyšší využitelností institutu. Jak jsem již dříve uvedla (viz s. 27), výslovné zakotvení povinnosti státního zástupce stanovit mírnější trest, je vítanou změnou. Bude však současně s dolní hranicí snížena i hranice horní? Neboť takové ustanovení je pouze obligatorním zakotvením mimořádného snížení trestní sazby pod dolní hranici a opět ponechává diskreci státnímu zástupci, zda tohoto zvýhodnění obviněného využije. Jsem si vědoma, že závažnost spáchaného trestného činu může vyžadovat, aby byl uložen vysoký trest, nicméně se domnívám, že jednak pachatel s tímto vysokým trestem stejně nebude souhlasit a jednak není povinností státního zástupce věc vyřídit sjednáním dohody, může tedy v takovém případě podat obžalobu.

Z uvedeného vyplývá, že za předpokladu přijetí výše zmiňované novely trestního řádu, kterou nyní projednává Poslanecká sněmovna, účinnost nového trestního řádu se institutu dohody o vině a trestu výrazně nijak nedotýká, neboť jeho úprava zůstane de facto nezměněna.

¹⁹⁰ Pracovní verze paragrafového znění připravovaného právního předpisu trestního práva procesního (nový trestní řád), aktuální ke dni 1. 1. 2020. Dostupné na: <https://tpp.justice.cz/>.

Závěr

Dohoda o vině a trestu byla do českého právního řádu přijata s cílem zrychlit, zefektivnit a usnadnit trestní řízení. Byť si zákonodárce nedal při přijetí právní úpravy žádný cíl, kterého se snaží pomocí dohody o vině a trestu, resp. odklonů v trestním řízení, dosáhnout, jistě neočekával, že budou ročně sjednány pouze desítky dohod.

V úvodu byla položena otázka, zda institut naplnil zákonodárcem očekávaný efekt, a zda bylo zakotvení dohodovacího řízení správným krokem. Institut má dle mého názoru velký potenciál, nicméně v současné době vyšší využitelnosti dohody o vině a trestu brání zákonná úprava, která zakotvuje řadu omezení. Sjednání dohody o vině a trestu je soustředěno do rukou státního zástupce, pro kterého je podstatně jednodušší vyřízení přečinů jinou formu, nejčastěji podáním návrhu na potrestání či podáním obžaloby, příp. pomocí jiných odklonů.

Dohodovací řízení je pro státního zástupce výhodné využít ve věci více závažných trestných činů, Z praxe jednoznačně plyne, že nejčastěji půjde o trestní věci, u nichž je dán důvodný předpoklad delšího soudního řízení a zejména většího rozsahu dokazování. S ohledem na výše uvedené, ve spojení se zákazem sjednat dohodu o vině a trestu v případech zvláště závažných zločinů, je pochopitelné, že se institut netěší velké oblibě.

Pro obhájce nebude patrně tento institut také příliš lákavý. Jednak existuje velké množství obhájců, kteří budou za svého klienta tzv. bojovat až do konce, a jednak je prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, staví do obtížné pozice z pohledu obhajoby, jestliže ke sjednání dohody o vině a trestu nakonec nedojde a proběhne standardní trestní řízení.

Řada advokátů a státních zástupců si uvědomují potenciál dohody o vině a trestu, resp. odklonů, což dokazuje podepsané Memorandum o součinnosti, jehož signatáři jsou zástupci České advokátní komory a Nejvyššího státního zastupitelství, avšak jak již můžeme porovnat, za první rok účinnosti Memoranda, tedy za rok 2019 nedošlo k žádnému výraznému nárůstu sjednaných dohod (viz tabulka na str. 53), z čehož vyplývá, dle mého názoru, nulová tolerance vůči tomuto dokumentu. Nicméně je velmi pravděpodobně, že se dohodovací řízení, po více než sedmi letech účinnosti právní úpravy, dočká odbornou veřejností požadovaných

změn. Otázkou však zůstává, z jakého důvodu nepřistoupil zákonodárce k novele trestního řádu mnohem dříve?

Závěrem lze tedy říci, že zakotvení byt' i původem cizorodého institutu do našeho právního řádu nebylo ze strany zákonodárce nesprávné, a to i přes negativní názory řady odborníků, nicméně lze téměř s jistotou prohlásit, že institut nenaplnil očekávaný výsledek. Zmíněná novela trestního řádu by mohla zapříčinit vítanou změnu. Nezbývá, než doufat, že návrh novely úspěšně projde legislativním procesem a praxe následně ukáže, zda je tato změna dostačující.

Resumé

The compiled diploma thesis deals with the institute of agreement of guilt and punishment (plea bargain), which was introduced into the Czech legal order by an amendment to the Act No. 141/1961 Coll., Criminal Court Proceedings, with effect from the 1st September 2012. The essence of the institute is an agreement between the prosecutor and the accused, who declares that he has committed an act for which he is being prosecuted in exchange for a milder punishment. The aim of this diploma thesis is to acquaint the reader with the institute of agreement on guilt and punishment and its legal regulation in the legal order of the Czech Republic, as well as the circumstances of its origin and the problems associated with it. The author also deals with the position of the victim, whose rights are not weakened by the use of the guilt and punishment agreement, rather the contrary. This diploma thesis also focuses on comparison with foreign legislation, namely legislation of the Slovak Republic, the United States and Germany. In conclusion, the author deals with the applicability of the guilt and punishment agreement in the Czech Republic and proposed legislative changes that could help make the institute more usable.

Zdroje

Knižní publikace

1. DRAŠTÍK, A. *Trestní řád: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-600-7.
2. FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0.
3. CHMELÍK, J. a kol. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-488-6.
4. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-278-3.
5. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád: komentář*. 7. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.
6. ŠÁMAL, P., MUSIL, J., KUČHTA, J. a kol. *Trestní právo procesní*. 4. přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-496-4.
7. ŠČERBA, F. a kol. *Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2012. Praktik. ISBN 978-80-87576-30-4.
8. TIBITANZLOVÁ, A. *Odklony v trestním řízení*. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-319-3.
9. ZŮBEK, J. *Odklony v trestním řízení*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-245-2.

Odborné články

1. BRŇÁKOVÁ, S., KORBEL, F. Dohoda o vině a trestu. *Trestněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2008, č. 9, s. 271. ISSN 1213-5313.

2. BYSTRÍK, Š. Dohoda o vině a trestu ve světle angloamerického „plea bargaining“. *Právník. Ústav státu a práva AV ČR*, 2014, č. 2, s. 160. ISSN 0231-6625.
3. FILIPOVÁ, M. Dohoda o vině a trestu v zahraničí jako inspirace pro českou právní úpravu (Plea bargaining abroad as inspiration for the Czech law). *Acta iuridica olomucensia*. Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, č. 9, s. 133. ISSN 1801-0288.
4. JELÍNEK, J. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2012, č. 10, s. 19. ISSN 1210-6348.
5. MUSIL, J. Dohody o vině a trestu (Absprachen) v Německu. *Právník. Ústav státu a práva AV ČR*, 2008, č. 3, s. 217. ISSN 0231-6625.
6. MUSIL, J. Dohody o vině a trestu jako forma konsenzuálního trestního řízení. *Kriminalistika. Čtvrtletník KRIMINALISTIKA* vydávané MV ČR, 2008, č. 1. ISSN 1210-9150.
7. PROVAZNÍK, J. Odklony v českém trestním řízení - úvahy před možnou rekodifikací. *Trestněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2016, č. 4, s. 79. ISSN 1213-5313.
8. SOKOL, T. Představitelé ČAK a NSZ podepsali Memorandum o součinnosti. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2019, č. 1-2, s. 9. ISSN 1210-6348.
9. SVRČEK, L. Dohoda o vině a trestu po roce v českém trestním procesu aneb jak je tento institut v praxi (ne)využíván. *Státní zastupitelství*. Wolters Kluwer, 2014, č. 6. ISSN 1214-3758.
10. ŠÁMAL, P., ŘÍHA, J., STRYBA, J. Odklony v justiční praxi – 1. část. *Trestněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2019, č. 9, s. 177. ISSN 1213-5313.
11. ŠČERBA, F. Odklon jako sankční opatření. *Trestněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2009, č. 2, s. 33. ISSN 1213-5313.
12. VANTUCH, P. K možnosti sjednat dohodu o vině a trestu po podání obžaloby. *Trestní právo*. 2013, č. 9-10, s. 14. ISSN 1211-2860.

13. VESELÁ, H. Dohoda o vině a trestu v USA, Německu a na Slovensku. *Parlament ČR. Kancelář Poslanecké sněmovny. Parlamentní institut. Srovnávací studie*, 2009, č. 1, s. 4-5. Dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=53057>.
14. VICHEREK, R. Proč máme tak málo dohod o vině a trestu. *Trestněprávní revue*. Praha: C. H. Beck, 2018, č. 11-12, s. 247. ISSN 1213-5313.
15. ŘEHÁČEK, J. K otázce povinné účasti obhájce při sjednávání dohody o vině a trestu. *Státní zastupitelství*. Wolters Kluwer, 2012, č. 6. ISSN 1214-3758.
16. ZAORALOVÁ, P. Dohodnutý trest aneb chybějící právní úprava sankcí v řízení o dohodě o vině a trestu. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2016, č. 11, s. 38. ISSN 1210-6348.

Právní předpisy a důvodové zprávy

1. Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
2. Důvodová zpráva k zákonu č. 283/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).
3. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
4. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
5. Zákon č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).
6. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů.

Judikatura

1. Barbar Ahmad a ostatní proti Spojenému království, stížnost č. 24027/07 a další, částečné rozhodnutí ze dne 6. 7. 2010.
2. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 4. 2. 2020, č. j. I. ÚS 1860/19-4.
3. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 8. 2001, sp. zn. 5 Tz 148/2001.

Ostatní

1. C. H. Beck. Vláda souhlasí se zavedením dohody o vině a trestu. Právní zpravodaj [online]. (PZ 273/2011) [cit. 2020-03-05]. Dostupné na: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nrptembrgfpxa6s7gi3tg&groupIndex=2&rowIndex=0#>.
2. Dohoda o vině a trestu rozšířená na všechny zločiny včetně vraždy? Obhájci souhlasí, akademici varují. In: Česká justice [online]. [cit. 2020-04-04]. Dostupné na: <https://www.ceska-justice.cz/2018/01/dohoda-vine-trestu-rozsirena-vsechny-zlociny-vcetne-vrazdy-obhajci-souhlas-i-akademici-varuji/>.
3. Memorandum o součinnosti mezi Nejvyšším státním zastupitelstvím a Českou advokátní komorou ze dne 7. 12. 2018. Dostupné na: http://www.nsz.cz/images/stories/Tiskovy/MEMORANDUM_NSZ_CAK.pdf.
4. Pracovní verze paragrafového znění připravovaného právního předpisu trestního práva procesního (nový trestní řád), aktuální ke dni 1. 1. 2020. Dostupné na: <https://tpp.justice.cz/>.
5. Rekodifikace trestního práva procesního. *Justice.cz* [online]. [cit. 2020-04-05]. Dostupné na: <https://www.justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>.
6. Poslanecká sněmovna PČR. Sněmovní tisk Poslanecké sněmovny č. 466 z 8. volebního období. Dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=466&CT1=0>.

7. Poslanecká sněmovna PČR. Sněmovní tisk Poslanecké sněmovny č. 510 z 6. volebního období. Dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=510&CT1=0>.
8. Poslanecká sněmovna PČR. Sněmovní tisk Poslanecké sněmovny č. 574 z 5. volebního období. Dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=574&CT1=0>.
9. Poslanecká sněmovna PČR. Sněmovní tisk Poslanecké sněmovny č. 746 ze 4. volebního období. Dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=746&CT1=1>.
10. Štatistická ročenka o činnosti prokuratúry Slovenskej republiky za rok 2019, s. 27. Dostupné na: <https://www.genpro.gov.sk/statistiky/statisticky-prehľad-trestnej-a-netrestnej-cinnosti-za-rok-2019-3a0f.html>.
11. Údaje o počtu podaných návrhů na schválení dohody o vině a trestu státním zástupcem a o počtu schválených návrhů na schválení dohody o vině a trestu soudem poskytnuté Ministerstvem spravedlnosti na základě žádosti o informace.
12. Usnesení ústavně právního výboru č. 102 ze dne 18. ledna 2012 k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=510&ct1=1>.
13. Vyhodnocení dosavadní spolupráce v souladu s čl. III Memoranda o součinnosti mezi Nejvyšším státním zastupitelstvím a Českou advokátní komorou ze dne 7. 12. 2018.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Vyhodnocení dosavadní spolupráce v souladu s čl. III Memoranda o součinnosti mezi Nejvyšším státním zastupitelstvím a Českou advokátní komorou ze dne 7. 12. 2018.

Příloha č. 1

JUDr. Pavel Zeman
nejvyšší státní zástupce
Nejvyšší státní zastupitelství

Brno 12. 2. 2020
1 SL
109/2020 - 14

Vážený pane předsedo,

v souladu s čl. 3 Memoranda o součinnosti mezi Nejvyšším státním zastupitelstvím a Českou advokátní komorou ze dne 7. 12. 2018 bylo provedeno první vyhodnocení této spolupráce.

Podkladem pro toto vyhodnocení byly poznatky o spolupráci mezi státními zástupci a obhájci v roce 2019 poskytnuté jednotlivými státními zastupitelstvími na straně jedné a dále pak zkušenosti obhájců prezentované místopředsedou České advokátní komory JUDr. Tomášem Sokolem na celostátní poradě státního zastupitelství v říjnu 2019 na straně druhé.

Úvodem nutno konstatovat, že vstupní data, se kterými toto vyhodnocení pracuje, byla poměrně omezená, a to jak z důvodu dosud krátké účinnosti memoranda, tak i z hlediska možnosti shromáždění relevantních informací od zdrojů (zejména na straně České advokátní komory její místopředseda, JUDr. Tomáš Sokol, upozornil na skutečnost, že, na rozdíl od hierarchického modelu státního zastupitelství, představuje advokacie de facto skupinu jednotlivých advokátů, a je proto obtížné získat takové množství zpětných vazeb, které by byly v obecné rovině využitelné jako statistický podklad).

Nicméně, při uvážení shora uvedeného, je na základě shromážděných informací možné vyvodit závěr, že v průběhu roku 2019 nebyla v oblasti využívání odklonů v trestním řízení a při přípravě a uzavírání dohod o vině a trestu zaznamenána významně větší komunikace mezi státními zástupci a obhájci než v letech předchozích.

Z hlediska konkrétních připomínek možno zmínit občasné připomínky ze strany obhájců, že státní zástupci a soudci poměrně neradi podmíněně zastavují trestní stíhání pro přečin ohrožení pod vlivem návykové látky, či že dochází k odmítání odklonu v případech, kdy je přečinem dotčen veřejný zájem. Akcentován byl taktéž rozdílný přístup různých státních zástupců v obdobných případech. Oslovení státní zástupci pak občas uváděli, že v některých případech byl obhájcem učiněn návrh na odklon právě s odkazem na memorandum, nicméně k tomuto postupu nebylo přistoupeno z důvodu nesplnění zákonných podmínek (signalizováno toliko v jednotkách případů).

Ze strany státních zástupců rovněž zazníval poznatek, že dle jejich zkušeností není existence memoranda mezi obhájci dostatečně známa. Jako možný příklad dobré praxe si proto dovoluji zmínit „směr“ popsaný Krajským státním zastupitelstvím v Českých Budějovicích, které uvedlo, že s regionálními zástupci České advokátní komory a soudci proběhla již v lednu 2019 „součinnostní porada“, kde byly jednotlivě rozebrány všechny články memoranda a diskutovány související problémy v praxi. V navázané součinnosti pak bylo v rámci roku pokračováno (např. se regionální zástupci České advokátní komory zúčastnili celokrajské porady státního zastupitelství).

V tuto chvíli lze proto konstatovat, že memorandum otevřelo větší vyjednávací prostor pro státní zástupce a obhájce a v roce 2020 (jakož i v dalších letech) se jeví účelným zvyšovat (a udržovat) povědomí zúčastněných stran o jeho existenci a tím docílit i jeho širšího využívání v praxi. Vhodným se rovněž zdá být shromažďování příkladů dobré a špatné praxe jak ze strany státních zástupců, tak obhájců, a jejich následné společné vyhodnocení.

K výše uvedeným poznatkům navrhuji uskutečnit naše osobní setkání, ke kterému si Vás dovoluji na Nejvyšší státní zastupitelství pozvat.

S pozdravem

Vážený pan
JUDr. Vladimír Jirousek
předseda České advokátní komory
Národní 16
110 00 Praha 1